

Ἑρμηνεία τοῦ Ἐξαψάλμου (Ἱερεμίας Φούντας Μητροπολίτης Γόρτυνος καὶ Μεγαλουπόλεως)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ἄγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#) / [Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ παρούσα μικρά ἐργασία εἶναι μία ἐρμηνευτική ἀπόδοση σέ κηρυκτική μορφή τῶν Ψαλμῶν τοῦ Ἐξαψάλμου. «Ἐξάψαλμος» εἶναι οἱ ἕξι Ψαλμοί πού διαβάζονται στήν ἀρχή τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου. Ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ὑπέροχη, εἶναι θεόπνευστη! Μόνον ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχουμε τέτοια λατρεία καί κατά μία ἐρμηνεία - πολύ σωστή βέβαια - λεγόμαστε «Ὁρθόδοξοι», ἐπειδή «ὀρθά» «δοξάζουμε» τόν Θεό. Οἱ αἰρετικοί (σ' αὐτούς ἐννοοῦμε καί τούς Παπικούς), ἐπειδή δέν ἔχουν σωστό Θεό, δέν ἔχουν καί σωστή λατρεία.

Γιά νά εἶναι ὅμως ἡ λατρεία μας ἀπολαυστική, πρέπει νά ἐννοοῦμε τί λέγεται σ' αὐτήν. Γι' αὐτό καί θεωροῦμε ὡς λίαν ἀπαραίτητα τά ἐρμηνευτικά κηρύγματα ἐπί τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων καί τῶν τροπαρίων τῆς λατρείας μας, γιά νά ἐννοεῖ ὁ εὐσεβής λαός μας τά ἀκουόμενα σ' αὐτήν. Δέν θεωροῦμε καθόλου σωστό τό νά ἀποδίδουμε τά ἱερά Ἀγιογραφικά Ἀναγνώσματα τῆς λατρείας μας σέ μετάφραση, μέ τήν δικαιολογία ὅτι ὁ λαός μας δέν τά ἐννοεῖ. Ἐάν εἶναι ἀλήθεια, καί εἶναι ἀλήθεια βέβαια, ὅτι ὁ λαός δέν ἐννοεῖ τά ἱερά Ἀναγνώσματα, ἄς τοῦ δώσουμε τήν ἐρμηνεία τῶν Ἀναγνωσμάτων αὐτῶν, ὅπως ἔτσι ἔκαναν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας. Οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν μετέφρασαν τά κείμενα, γιά νά τά εἰσαγάγουν ἔτσι μεταφρασμένα στήν λατρεία, ἀλλά, ὅπως τό βλέπουμε καί τό ἀπολαμβάνουμε στά ἔργα τους, ἐρμήνευαν τά κείμενα σέ σειρά ὁμιλιῶν τους πρός τούς πιστούς. Ἐπειτα, ὅπως τό ἐννοοῦμε καλά, καί μέ τήν μετάφραση ἀκόμη τῶν ἱερῶν κειμένων δέν γίνονται κατανοητά αὐτά. Κατανοητό τό ἱερό κείμενο τό κάνει ἡ ἐρμηνεία.

Εἶναι λυπηρό, εἶναι πολύ λυπηρό, τό παρατηρούμενο σέ ἐμᾶς ὅτι τά κηρύγματά μας δέν εἶναι ἐρμηνευτικά, ἀλλά εἶναι κηρύγματα πού λίγο ἢ πολύ λέγουν τό νά εἴμαστε καλοί ἄνθρωποι μέ καλή συμπεριφορά στήν κοινωνία. Αὐτά τά κηρύγματα ὅμως, ἢ καί τά ὅμοια μέ αὐτά, δέν μορφώνουν θεολογικά τούς χριστιανούς μας, δέν τούς κάνουν ἐπιθυμητάς τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων καί δέν τούς μαθαίνουν, τέλος πάντων, τήν Ὁρθόδοξη Πίστη, γιά νά τήν ὁμολογήσουν ἔπειτα αὐτήν μέ δυναμισμό στούς αἰρετικούς, πού μπλέκονται στά πόδια τους.

Τήν ἀνάγκη νά διδάσκονται οἱ χριστιανοί μας στό κήρυγμα τά ἱερά Ἀναγνώσματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ τουλάχιστον τά ἀναγνώσματα, πού ἀκοῦμε στήν θεία Λατρεία, τήν ἐτόνιζε ἐπίμονα, καί γραπτῶς καί προφορικῶς ἀπό τῆς ἕδρας, ὁ μακαριστός Καθηγητής μας Βασίλειος Βέλλας. Ἡ παρότρυνση αὐτή τοῦ ἀειμνήστου Διδασκάλου ὁμίλησε δυνατά στήν ψυχή μου ἀπό τά πρῶτα ἔτη τῆς κηρυκτικῆς μου διακονίας καί πολύ συχνά, καί σέ μορφωμένα ἀλλά καί σέ λαϊκά ἀκροατήρια, ἔκανα τοιαῦτα κηρύγματα, τά ὁποῖα ἔβλεπα ὅτι εὐχαριστοῦσαν ιδιαίτερα τούς ἀκροατές. Ἐπιθυμῶ νά δώσω καί γραπτῶς μερικά τοιαῦτα κηρύγματα καί ἀρχίζω ἀπό τό ἱερό Ψαλτήρι. Ὡς βοηθήματά μου χρησιμοποιοῦν τά ὑπάρχοντα ἐρμηνευτικά βοηθήματα

στό βιβλίο τῶν Ψαλμῶν (βλ. βιβλιογραφία στό ἱερό βιβλίο στήν Ἑρμηνευτική Σειρά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Ἔκδοση Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ»), ἰδιαιτέρως ὅμως χρησιμοποιοῦ τό βιβλίο τοῦ Διδασκάλου Βασιλείου Βέλλα ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΨΑΛΜΟΙ.

† Ὁ Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Ἱερεμίας

9 Μαΐου 2012

Ἑορτή τοῦ προφήτου Ἡσαΐου

Ψαλμ. Γ´ 3

Ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ,
ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου
Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ

2 Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; Πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ’ ἐμέ· 3 πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου· οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ (διάψαλμα). 4 Σὺ δέ, Κύριε, ἀντιλήπτωρ μου εἶ, δόξα μου καὶ ὑψῶν τὴν κεφαλὴν μου. 5 Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, καὶ ἐπήκουσέ μου ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ (διάψαλμα). 6 Ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα· ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταιί μου. 7 Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ τῶν κύκλω συνεπιτιθεμένων μοι. 8 Ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με, ὁ Θεός μου, ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως, ὀδόντας ἀμαρτωλῶν συνέτριψας. 9 Τοῦ Κυρίου ἡ σωτηρία, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου.

Στόν μικρὸ αὐτὸ ψαλμὸ ἀκοῦμε τὸν ποιητὴ του νὰ θρηνεῖ καὶ νὰ στενάζει, γιατί βλέπει πολλούς, οἱ ὁποῖοι τὸν θλίβουν καὶ ἐπαναστατοῦν ἐναντίον του. Ἀλλά ὁ ψαλμωδὸς μας πιστεύει στόν Θεό, γι’ αὐτὸ καὶ στόν πόνο του καὶ τὴν ἀγωνία του αὐτὴ ἀπευθύνεται πρὸς Αὐτόν καὶ τοῦ λέγει: «Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; Πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ’ ἐμέ». Πόσο πολλοί, Θεέ μου, λέγει, ἔγιναν οἱ ἐχθροί μου! Καὶ ὁ ποιητὴς φαντάζεται τοὺς ἐχθρούς του σάν ἕνα στράτευμα πού ὀρμᾷ ἐναντίον του, γι’ αὐτὸ καὶ λέγει «ἐπανίστανται ἐπ’ ἐμέ» (στίχ. 2). Ἀπὸ τὴν ἔκφραση αὐτὴ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἐδῶ πρόκειται γιὰ κάποιον στρατιωτικὸ ἢ πολιτικὸ ἀρχηγό ἢ ἀκόμη καὶ γιὰ ἕνα ἀρχιερέα, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐπαναστάτησε ἕνα μέρος τοῦ λαοῦ. Ἀλλ’ αὐτὸ δέν εἶναι βέβαιο, γιατί εἶναι συνηθισμένο στό Ψαλτήριον νὰ παρομοιάζονται μέ ἐρχόμενο στράτευμα οἱ ἐχθροί πού κινοῦνται ἐναντίον κάποιου (βλ. Ψαλμ. 21,3. 52,2. 58,2. 61,4. 108,3. 119,7).

Οἱ ἐχθροὶ ὅμως τοῦ ψαλμωδοῦ τὸν πονοῦν ἀκόμη περισσότερο, γιατί δέν τὸν θλίβουν μόνο μέ τὰ ὅσα κακά τοῦ προξενοῦν – καὶ τὰ ὁποῖα δέν ὀνομάζει ὁ ποιητὴς μας –, ἀλλά τὸν πονοῦν, γιατί τοῦ εἰρωνεύονται τὴν πίστη του στόν Θεό. Τοῦ

λέγουν: «Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ» (στίχ. 3). Ἔβλεπαν δηλαδή οἱ ἐχθροὶ του ὅτι στήν πολεμική, πού αὐτοὶ τοῦ κάνουν, αὐτός ὁ ποιητής κατέφευγε μέ πίστη στό Θεό, γιά νά πάρει δύναμη ἀπ' Αὐτόν μέ τήν προσευχή. Ἀλλά ἔβλεπαν ὅτι ὁ ποιητής ἐξακολουθεῖ νά εὐρίσκεται στήν δεινή του θέση καί νά μή λαμβάνει τήν θεία βοήθεια πού αὐτός ζητοῦσε. Γι' αὐτό ἀκριβῶς τόν εἰρωνεύονταν καί τοῦ ἔλεγαν τόν πικρό λόγο «οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ». Σάν νά ἔλεγαν: Τί κουράζεται; Ἄφοῦ τόν ἐγκατέλειψε ὁ Θεός του. Ἀλλά ἐδῶ πρέπει νά σταθοῦμε καί νά θαυμάσουμε τόν ψαλμωδό μας, γιατί, παρά τήν ἐπί πολύ εἰρωνεία τῶν ἐχθρῶν του, αὐτός στεκόταν ἐδραῖος στήν πίστη του καί συνεχῶς προσευχόταν καί δέν κλονιζόταν.

Ἀλλά ἡ πίστη τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἔδωσε πράγματι κουράγιο καί δυνάμωσε τήν θλιμμένη καί καταπεσμένη ψυχή του. Γι' αὐτό καί τώρα τόν ἀκοῦμε νά ἐκφράζεται μέ σταθερότητα καί δυναμισμό: «Σύ, Κύριε, - λέγει - ἀντιλήπτωρ μου εἶ, δόξα μου καί ὑψῶν τήν κεφαλήν μου» (στίχ. 4). Σάν νά λέγει: Θεέ μου, πιστεύω ὅτι θά μέ βοηθήσεις, ὅτι θά φανεῖς «ἀντιλήπτωρ μου». Καί τότε θά μέ δοξάσεις καί θά μέ κάνεις νά περπατῶ μέ ὑψωμένο τό κεφάλι! «Δόξα μου καί ὑψῶν τήν κεφαλήν μου»! Δηλαδή, μέχρι τώρα ὁ ποιητής, λόγω τῆς πολεμικῆς τῶν ἐχθρῶν του, ἦταν τεταπεινωμένος καί συντετριμμένος καί περπατοῦσε μέ σκυμμένο τό κεφάλι του, μή βλέποντας μάλιστα ἄμεση καί τήν θεία βοήθεια. Ἡ πίστη του ὅμως δέν τόν ἄφησε νά καταπέσει, ἀλλά ἀπό τό βάθος τῆς θλίψεώς του ἔκανε ἄλλα εἰς ὕψος καί τονωμένος τώρα καί δυναμωμένος δηλώνει μέ σταθερότητα τήν πίστη του στόν Θεό λέγοντας: Θά μέ βοηθήσει καί θά μέ ὑπερασπίσει καί θά μέ δοξάσει ὁ Θεός μου. «Σύ, Κύριε, ἀντιλήπτωρ μου εἶ, δόξα μου καί ὑψῶν τήν κεφαλήν μου»!

Ἡ πίστη ὅμως αὐτή τοῦ ποιητοῦ μας δέν εἶναι ἕνα πρόχειρο ἐνθουσιαστικό συναίσθημα, ἀλλά στηρίζεται σέ γεγονότα, σέ προηγούμενα γεγονότα τῆς ζωῆς του. Ὁ ποιητής μας τώρα γυρίζει στό παρελθόν καί θυμᾶται ζωηρά ὅτι καί ἄλλες φορές βρέθηκε σέ δύσκολες περιστάσεις καταδιώξεως ἐχθρῶν καί θλιβερῶν γεγονότων καί τότε πάλι κατέφυγε μέ πίστη στόν Θεό, στόν ἅγιο ναό του, καί ὁ Θεός τόν βοήθησε. Αὐτές τίς ὠραῖες ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος θυμᾶται τώρα ὁ ποιητής μας καί λέγει: «Φωνῆ μου πρός Κύριον ἐκέκραξα καί ἐπήκουσέ μου ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ» (στίχ. 5). Ὅταν, δηλαδή, παλαιά κατέφευγα στόν Θεό, στόν ἅγιο ναό του, πού εἶναι κτισμένος στό ὄρος τῆς Σιών («ἐξ ὄρους ἁγίου»), τότε ὁ Θεός μέ ἄκουγε. Καί αὐτό γιά τόν ποιητή μας σημαίνει ὅτι, ὅπως παλαιά ἔτσι καί τώρα θά τόν βοηθήσει ἀσφαλῶς ὁ Θεός. Αὐτό δέ πού κάνει ὁ ποιητής μας ἐδῶ, τό νά ἀναπολεῖ τό παρελθόν σέ δύσκολες στιγμές τῆς ζωῆς του καί νά παίρνει δύναμη ἀπό αὐτές, γιατί εἶδε τότε τήν θεία βοήθεια, τό κάνουν καί ἄλλοι ψαλμωδοί (βλ. Ψαλμ. 62,3. 142,5).

Ἀλλά ὁ ποιητής τοῦ ψαλμοῦ μας ἐδῶ δέν εἶδε μόνο στό μακρυνό παρελθόν τήν θεία βοήθεια, γιά νά λέει «φωνῆ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα καί ἐπήκουσέ μου ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ» (στίχ. 5), ἀλλά τήν βλέπει καί τώρα τελευταῖα. Τήν προηγούμενη νύχτα εἶδε τόν Θεό του βοηθό καί ἀντιλήπτορα. Τήν προηγούμενη νύχτα πού, ὅπως φαίνεται, θά ἦταν ἐπικίνδυνη γι' αὐτόν, ὁ ποιητής ἔπεσε σέ ὕπνο ἤρεμο καί βαθύ καί σηκώθηκε τό πρωί χωρίς νά τοῦ συμβεῖ κανένα κακό. Καί σ' αὐτό εἶδε φανερά τήν «ἀντίληψη», τήν προστασία τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό καί λέγει: «Ἐγώ ἐκοιμήθην καί ὕπνωσα, ἐξηγέρθην ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταιί μου» (στίχ. 6).

Ἔτσι λοιπόν μέ ἀποδείξεις καί ἀπό τό μακρυνό καί ἀπό τό πρόσφατο παρελθόν καί ἀπό αὐτήν τήν παρελθούσα νύχτα ὁ ποιητής μας ἔχει βαθειά τήν πεποίθηση ὅτι ὁ Κύριος ἀσφαλῶς καί τώρα, στήν παρούσα δεινή του κατάσταση, θά τόν βοηθήσει. Γι' αὐτό καί μέ βεβαιότητα πιά λέγει περί τῶν τωρινῶν ἐχθρῶν του, πού τόν ἀπειλοῦν: «Οὐ φοβηθήσομαι ἀπό μυριάδων λαοῦ τῶν κύκλῳ συνεπιτιθεμένων μοι» (στίχ. 7). Ἄς παρατηρήσουμε πόσο ζωηρός εἶναι ὁ τόνος τῶν λόγων αὐτῶν τοῦ ποιητοῦ καί πόσο ἐλπιδοφόρο καί αἰσιόδοξο εἶναι τό ὕφος του, ἐνῶ πρῶτα, στούς πρώτους στίχους τοῦ ψαλμοῦ μας, εἶδαμε πονεμένο καί θλιμμένο καί ἀπαισιόδοξο τό ὕφος του.

Στό τέλος τοῦ ψαλμοῦ του ὁ ποιητής μας ἀποτείνεται στόν Θεό λέγοντάς Του «νά σηκωθεῖ», γιά νά «πατάξει» τούς ἐχθρούς του. «Ἀνάστα, Κύριε - τοῦ λέγει - , σῶσόν με ὁ Θεός μου, ὅτι Σύ ἐπάταξας (= γιά νά πατάξεις) πάντας τοῦ ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως» (στίχ. 8). Λέγει στόν Θεό νά σηκωθεῖ («ἀνάστα»), σάν νά θέλει νά πεῖ μέ τήν ἔκφραση αὐτή ὅτι ὁ Θεός μέχρι τώρα, μέ τήν ἀνοχή του πρὸς τούς ἐχθρούς του, «ἐκοιμᾶτο». Ἄς θυμηθοῦμε καί τόν λόγο ἄλλου ψαλμωδοῦ: «Ἐξεγέρθητι· ἵνατί ὕπνοῖς Κύριε;» (Ψαλμ. 43,23).

Τό «ματαίως», στήν φράση «τούς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως», σημαίνει χωρίς λόγο. Ἄνευ λόγου λοιπόν καί σοβαρᾶς αἰτίας τόν πολεμοῦσαν οἱ ἐχθροί του. Ἄλλ' αὐτό τό «ματαίως», πού λέγει τό κείμενό μας τῶν Ο', τό ἄλλο κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τό Ἑβραϊκό, τό λέγει «σιαγόνες». Οἱ πολέμιοι δηλαδή τοῦ ποιητοῦ μας «ἐχθρεύονταν τίς σιαγόνες του», τίς «παρειές» του. Δηλαδή τόν χαστούκιζαν, δηλαδή τόν ράπιζαν, χειροδικοῦσαν ἐναντίον του. Αὐτή ἡ ἀνάγνωση τοῦ Μασωριτικοῦ κειμένου φαίνεται νά εἶναι καλύτερη ἀπό τό «ματαίως» πού ἔχει τό δικό μας κείμενο, γιατί παρακάτω ὁ ποιητής λέγει γιά τόν Θεό: «Ὀδόντας ἁμαρτωλῶν συνέτριψας» (στίχ. 8β). «Ἀνάστα, Θεέ - ὅπως εἶπε προηγουμένως -, γιά νά συντρίψεις τούς ὀδόντας τῶν ἁμαρτωλῶν!» Οἱ ἐχθροί του χτυποῦσαν τίς σιαγόνες του καί ὁ ποιητής μας τώρα λέγει στόν Θεό νά συντρίψει τά δόντια τους!... Ἄς παρατηρήσουμε ὅτι ὁ ποιητής χαρακτηρίζει τούς ἐχθρούς του ὡς ἁμαρτωλούς. «Ὀδόντας ἁμαρτωλῶν συνέτριψας», λέγει. Τούς λέγει ἔτσι ὄχι ἀπλά

ἐπειδὴ εἶναι οἱ ἐχθροὶ του, ἀλλὰ γιατί αὐτοὶ τοῦ εἰρωνεύονταν τὴν πίστη του στὸν Θεό, ὅπως εἶδαμε (βλ. στίχ. 3). Ἀλλ' αὐτὴ ἡ εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ νὰ συντρίψει ὁ Θεός τὰ δόντια τῶν ἐχθρῶν του, σάν νὰ παρέστησε τούς ἐχθρούς του ὡς θηρία, εἶναι συνηθισμένη εἰκόνα στοὺς ψαλμούς (βλ. Ψαλμ. 26,2. 57,7. Ἰώβ 29,17). Ἀλλὰ καὶ ἄλλοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη οἱ ἐχθροὶ παραβάλλονται μέ τὰ θηρία. Ἡ δύναμη δέ τῶν θηρίων εἶναι στίς σιαγόνες καὶ τὰ δόντια.

Ὅλο τὸν ψαλμό του ὁ ποιητὴς τὸν κλείνει μέ ἓνα στίχο μέ γενικό περιεχόμενο καὶ λειτουργική μορφή. Λέγει: «Τοῦ Κυρίου ἡ σωτηρία καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου» (στίχ. 9). Μερικοὶ ἐρμηνευτὲς νομίζουν ὅτι ὁ στίχος αὐτός δέν εἶναι τοῦ ποιητοῦ, δέν ἔκλεινε δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ψαλμό, ἀλλὰ προστέθηκε ἀργότερα, ὅταν ὁ ψαλμός εἰσήχθη στὴν θεία Λατρεία. Πιθανόν αὐτό νὰ εἶναι σωστό, δέν εἴμαστε ὅμως ἀπόλυτα βέβαιοι γι' αὐτό. Γιατί μεταβάσεις ἀπὸ ἀτομικά θέματα σέ γενικά παρατηροῦνται καὶ σέ ἄλλους ψαλμούς (βλ. 126,5. 129,7).

Ὁ ψαλμός, τὸν ὁποῖο ἀναλύσαμε, εἶναι ὠραιότατος καὶ ἔχει ὠραῖα διδάγματα. Ὁ θλιβόμενος καὶ ἀπὸ διάφορους ἐχθρούς καταδιωκόμενος ἄνθρωπος μαθαίνει ἀπὸ τὸν ψαλμό αὐτόν ὅτι δέν πρέπει νὰ «τά χάνει» καὶ νὰ καταπέφτει, ἀλλὰ νὰ καταφεύγει στὸν Θεό μέ πίστη, γιὰ νὰ δυναμωθεῖ στὴν κρίσιμη κατάσταση πού βρίσκεται. Αὐτό εἶναι τὸ πρῶτο καὶ δυνατὸ δίδαγμα τοῦ ψαλμοῦ μας.

Τὸ δεύτερο δίδαγμα τοῦ ψαλμοῦ μας εἶναι ὅτι τὰ περιστατικά τῆς ζωῆς μας, παλαιότερα καὶ νεώτερα, δέν πρέπει νὰ τὰ βλέπουμε σάν τυχαῖα γεγονότα χωρὶς σκοπό, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐξετάζουμε καὶ νὰ βλέπουμε σ' αὐτὰ τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀγάπη Του σέ 'μᾶς. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐξέταση αὐτὴ ἔπειτα νὰ παίρνουμε θάρρος καὶ ἐλπίδα, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίζουμε τὴν παρούσα μας κατάσταση. Πραγματικά, ἡ ἀτομική μας ἱστορία γίνεται διδάσκαλος καὶ ὁδηγός στὴ ζωὴ μας.

Ψαλμ. ΛΖ' (ΛΗ') 37

1 Ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ·

εἰς ἀνάμνησιν περὶ τοῦ σαββάτου.

2 Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με. 3 Ὅτι τὰ βέλη σου ἐνεπάγησάν μοι, καὶ ἐπεστήριξας ἐπ' ἐμέ τὴν χεῖρά σου· 4 οὐκ ἔστιν ἴσσις ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου, οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου. 5 Ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. 6 Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου· 7 ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὄλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. 8 Ὅτι αἱ ψόαι μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων, καὶ οὐκ ἔστιν ἴσσις ἐν τῇ σαρκί μου· 9 ἐκακώθην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρυόμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου. 10 Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου, καὶ ὁ στεναγμός μου ἀπὸ σοῦ οὐκ

ἀπεκρύβη. 11 Ἡ καρδία μου ἐταράχθη, ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ. 12 Οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν, καὶ οἱ ἔγγιστά μου ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν. 13 καὶ ἐξεβιάζοντο οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου, καὶ οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι ἐλάλησαν ματαιότητος, καὶ δολιότητος ὅλην τὴν ἡμέραν ἐμελέτησαν. 14 Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ. 15 καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς. 16 Ὅτι ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα· σὺ εἰκακούση, Κύριε ὁ Θεός μου. 17 Ὅτι εἶπα· μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθροί μου· καὶ ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορῶρήμονησαν. 18 Ὅτι ἐγὼ εἰς μάστιγας ἔτοιμος, καὶ ἡ ἀλγηδὼν μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός. 19 Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελῶ καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου. 20 Οἱ δὲ ἐχθροί μου ζῶσι καὶ κεκραταίωνται ὑπὲρ ἐμέ, καὶ ἐπληθύνθησαν οἱ μισοῦντές με ἀδίκως. 21 οἱ ἀνταποδιδόντες μοι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἐνδιέβαλλον με, ἐπεὶ κατεδίωκον ἀγαθωσύνην. 22 Μὴ ἐγκαταλίπησ με, Κύριε· ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ. 23 πρόσχεσ εἰς τὴν βοήθειάν μου, Κύριε τῆς σωτηρίας μου.

Στόν ψαλμὸ μας αὐτὸν ὁ ποιητὴς του, ὅπως φαίνεται ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχή, εἶναι ἄρρωστος· δέχεται δὲ ὅτι ἡ ἀρρώστια του εἶναι τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τίς ἁμαρτίες του. Γι' αὐτὸ καὶ τὴν ἀρρώστια του τὴν ὀνομάζει «ἐλεγχο» καὶ «παιδεία» τοῦ Θεοῦ (στίχ. 2). Παρακαλεῖ δὲ τὸν Θεὸ νὰ μὴν ἐξαντλήσει ὅλο τὸ θυμὸ Του καὶ τὴν ὀργή Του ἐπάνω του, ἀλλὰ νὰ φανεῖ σπλαγχνικότερος σ' αὐτόν, συντέμνοντας τὸ χρόνο τῆς τιμωρίας του καὶ ἐλαφρύνοντας τὴν ἐπιβληθεῖσα τιμωρία. Γι' αὐτὸ καὶ λέγει ἀπὸ τὴν ἀρχή «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με» (στίχ. 2). Στὴν ἔκφραση αὐτὴ τοῦ ποιητοῦ τὸν τόνο πρέπει νὰ τὸν δώσουμε στίς λέξεις «τῷ θυμῷ σου» καὶ «τῇ ὀργῇ σου». Δὲν ἀποκρούει δηλαδή ὁ ποιητὴς τὸν «ἐλεγχο» καὶ τὴν «παιδεία» τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τὴν ἀρρώστια πού τοῦ ἔστειλε, ἀλλὰ παρακαλεῖ αὐτὴ ἡ παιδαγωγικὴ τιμωρία νὰ μὴ γίνῃ μέ δυνατὸ θυμὸ καὶ ὀργή τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πολὺ ὠραῖα ἐρμηνεύει ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ ποιητὴς μας «οὐ τὸν ἐλεγχον παραιτεῖται, ἀλλὰ τὸν μετὰ θυμοῦ... οὐ φεύγει τὸ παιδευθῆναι, δίχα δὲ ὀργῆς τῆς παιδείας τυχεῖν ἀξιῶ» (Migne 30,84).

Στὴ συνέχεια τοῦ λόγου του ὁ ποιητὴς μας ἀρχίζει νὰ περιγράφει τὴ φοβερὴ κατάσταση τῆς ἀρρώστιας του στὴν ὁποία βρίσκεται. Καὶ παριστάνει μέ δυνατές εἰκόνες τὴν κατάστασή του. Μέ τούς πόνους πού ὑποφέρει νομίζει ὅτι ἐπάνω του ἔχουν καρφωθεῖ τὰ «βέλη» τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ καὶ λέγει ὅτι «τὰ βέλη σου ἐνεπάγησάν μοι» (στίχ. 3α). Πραγματικά οἱ ἀσθένειες ἐκφράζονται καὶ ἀλλοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὡς «βέλη» τοῦ Θεοῦ (Ἰώβ 6,4. 16,3. Πρβλ. Ψαλμ. 90,5). Ἀλλὰ τὴν ἀρρώστια του, πού τὴ φαντάζεται, εἶπαμε, προερχόμενῃ ἀπὸ τὸν Θεὸ, ὡς παιδαγωγικὴ τιμωρία, τὴν παριστάνει στὴ συνέχεια ὁ ποιητὴς καὶ μέ τὴν εἰκόνα

ένος όργισμένου ανθρώπου, ό όποϊός σηκώνει τό χέρι του καί δίνει χτύπημα στόν άλλο, πού θέλει νά παιδεύσει. Έτσι, λέγει ό ποιητής στό Θεό: «Έπεστήριξας έπ' έμέ τήν χειρά σου» (στίχ. 3β).

Ό ποιητής τοῦ ψαλμοῦ συνεχίζει νά περιγράφει τήν κατάστασή του στήν όποία βρίσκεται: Πάσχει όλόκληρος! Τόσο πάσχει, ώστε οὔτε αὐτά τά κόκκαλά του, πού βρίσκονται στό έσωτερικό τοῦ σώματός του, οὔτε αὐτά δέν έχουν ήσυχία, αλλά πονοῦν καί υποφέρουν. «Οὐκ έστιν ειρήνη έν τοῖς όστέοις μου», λέγει (στίχ. 4). Παραδέχεται δέ, όπως είπαμε, ότι ή άσθενείά του είναι άποτέλεσμα τής παιδαγωγικής όργής τοῦ Θεοῦ έναντίον του, καί αὐτή ή όργή, παραδέχεται πάλι, έχει αίτία τίς άμαρτίες του. «Άπό προσώπου τής όργής σου», λέγει, καί «άπό προσώπου τῶν άμαρτιῶν μου», προσθέτει (στίχ. 4). Αίτία τής άσθενείας του λοιπόν είναι ή άμαρτία, πράγμα πού ό ποιητής μας μέ ταπείνωση όμολογεῖ. Έτσι ή όργή τοῦ Θεοῦ δέν παριστάνεται σαν νά χτυπᾶ τυφλά τόν άνθρωπο, αλλά έρχεται σαν παιδαγωγία τοῦ Θεοῦ, σαν τιμωρία τῶν άμαρτιῶν του. Αντίθετα, στίς τότε άλλες θρησκευείες οἱ θεοί παρουσιάζονται νά όργίζονται άυθαίρετα έναντίον τῶν ανθρώπων. Γι' αὐτό καί ό άνθρωπος κατείχετο άπό τόν φόβο πρός τόν δαίμονα.

Θυμήθηκε λοιπόν τά άμαρτήματά του ό ποιητής μας, τά όποια θεωρεῖ αίτία τής ταλαιπωρίας του καί τώρα, έπιμένοντας στή μετάνοιά του, όμολογεῖ τό πλήθος τῶν άμαρτιῶν του μέ δύο εικόνες. Κατά τήν πρώτη εικόνα οἱ άνομίες του είναι τόσο πολλές, ώστε «υπερκάλυψαν» τό κεφάλι του, όπως άκριβῶς τά νερά κινδυνεύουν νά καταποντίσουν τόν άνθρωπο πού βρίσκεται κάτω άπό αὐτά. «Αἱ άνομίαι μου - λέγει ό ποιητής - υπερῆραν τήν κεφαλήν μου» (στίχ. 5). Κατά τήν άλλη εικόνα ό ποιητής μας παριστάνει τόσο πολλές τίς άνομίες του, ώστε τίς θεωρεῖ σαν ένα φορτίο βαρύ, πού θά τόν συντρίψει. «Ωσει φορτίον βαρύ έβαρύνθησαν έπ' έμέ», λέγει. Είναι μία έξομολόγηση αὐτή τοῦ ποιητοῦ μας, στήν όποία έδειξε τή βαθειά του μετάνοια.

Άλλά επανέρχεται τώρα στήν περιγραφή τής καταστάσεώς του. Παρουσιάζεται ότι έχει τραύματα καί πληγές στό σῶμα του. Πληγές πού σαπίζουν καί πυορροοῦν, γι' αὐτό καί άποδίδουν δυσοσμία. «Προσώζεσαν», δηλαδή βρώμησαν, «καί έσάπησαν οἱ μῶλωπές μου», λέγει (στίχ. 5α). Άλλά πάλι παραδέχεται ότι αὐτή ή κατάσταση του προέρχεται άπό τήν άμαρτία του, τήν όποία τώρα όνομάζει «άφροσύνη» του. «Άπό προσώπου τής άφροσύνης μου», λέγει (στίχ. 5β). Πραγματικά ή άμαρτία είναι άφροσύνη. Καί ό μέγας Βασίλειος λέγει «πᾶν άμάρτημα κατ' άφροσύνην γίνεται» (Migne 30,72 έξ. Πρβλ. καί Ψαλμ. 68,6).

Λόγω τής καταστάσεώς του ό ψαλμωδός μας είναι «έως τέλους», δηλαδή τελείως καταβεβλημένος καί ταλαιπωρημένος καί διέρχεται όλη του τήν ήμέρα μέ σκυθρωπότητα καί άθυμία. Έτσι λέγει «έταλαιπώρησα καί κατεκάμφθην έως

τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην» (στίχ. 7).

Ἀλλά συνεχίζει καί μέ ζωηρότερα ἀκόμη χρώματα τὴν περιγραφή τῆς καταστάσεώς του ὁ ποιητής. Λέγει ὅτι «αἱ ψοαὶ μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων» (στίχ. 8α). «Ψόες» εἶναι οἱ μύες γύρω ἀπὸ τὴ νεφρική χώρα καί γενικά μέ τὴν ἔκφραση αὐτὴ νοσοῦνται οἱ νεφροί. Οἱ νεφροί μου λοιπόν, λέγει ὁ ποιητής, «ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων», εἶναι γεμάτοι δηλαδή ἀπὸ πόνο καί ταλαιπωρία. Κατὰ τὸ ἄλλο κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ Ἑβραϊκόν, ὁ ποιητής λέγει ὅτι οἱ νεφροί του «εἶναι γεμάτοι ἀπὸ φωτιά». Αἰσθάνεται λοιπόν ὁ ποιητής μας τὰ νεφρά του νὰ καίγονται. Τόσο δέ δυνατό νοιώθει τὸν πόνο αὐτό, ὥστε νομίζει ὅτι δέν θὰ ὑπάρχει πιά ἴαση καί θεραπεία γι' αὐτόν. «Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου», λέγει (στίχ. 8β). Λόγω αὐτῆς τῆς καταστάσεώς του ὁ ποιητής, ὅπως μᾶς εἶπε προηγουμένως καί στὸν στίχ. 7, εἶναι τελείως καταβεβλημένος καί τεταπεινωμένος. «Ἐκακώθην καί ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα», λέγει (στίχ. 9α). Γι' αὐτό καί ἐκβάλλει δυνατὴ κραυγὴ καί στεναγμὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του. «Ὠρυόμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου», λέγει (στίχ. 9β). Ἀλλά τὰ λιοντάρια ὠρύνονται. Γι' αὐτό καί μερικοὶ ἐρμηνευτὲς ἐδῶ (μαζί καί ὁ ἰδικός μας Βέλλας) νομίζουν ὅτι τὸ ἀρχικόν κείμενο τοῦ Ἑβραϊκοῦ μπορεῖ νὰ διορθωθεῖ καί νὰ ἀναγνώσουμε: «Ὠρύομαι περισσότερο ἀπὸ τὸν λέοντα».

Στὸ σημεῖο αὐτό ὁ ποιητής μας διακόπτει γιὰ λίγο τὸ θρῆνο του περιγράφοντας τὴν κατάστασή του γιὰ νὰ πεῖ στό Θεόν: «Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου καί ὁ στεναγμός μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβη» (στίχ. 10). Σάν νὰ τοῦ λέγει: Ξέρεις, Θεέ μου, τί ἐπιθυμῶ καί γιατί στενάζω. Ἐπιθυμῶ τὴν θεραπεία μου.

Μετά ἀπὸ αὐτὴ τὴ μικρὴ διακοπὴ τῆς περιγραφῆς τῆς ἀσθενείας του στὸν στίχ. 10 ὁ ποιητής μας ἐπανέρχεται στό θέμα του, στὴν περιγραφή δηλαδή τῆς καταστάσεώς του, τὴν ὁποία τώρα παριστᾷ πολὺ τραγικά, σάν νὰ εἶναι ἐτοιμοθάνατος. Ὁ ἐτοιμοθάνατος παρουσιάζει ταχυπαλμία, ἐγκατάλειψη τῶν σωματικῶν του δυνάμεων καί ἀπώλεια τοῦ φωτός τῶν ὀφθαλμῶν του. «Ἡ καρδιά μου ἐταράχθη – λέγει ὁ ποιητής μας – ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου καί τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καί αὐτό οὐκ ἔστιν μετ' ἐμοῦ» (στίχ. 11).

Τελειώνει ἐδῶ ἡ περιγραφή τοῦ σωματικοῦ πάθους τοῦ ποιητοῦ μας καί ἀρχίζει ἀπὸ ἐδῶ καί κάτω νὰ περιγράφει τὸ ψυχικόν του πάθος, τὸ ὁποῖο ἀσφαλῶς δέν εἶναι μικρότερο ἀπὸ τὸ σωματικόν. Τὸ ψυχικόν του πάθος εἶναι ἡ τελεία ἀδιαφορία καί ἡ ἐγκατάλειψη τῶν φίλων του καί τῶν συγγενῶν του!... Αὐτοὶ στέκονται μακριά, «ἀπὸ μακρόθεν», ὅπως λέγει ὁ ποιητής, καί δέν προστρέχουν σέ βοήθειά του. Αὐτὸ τὸν πονᾷ τὸν ποιητὴ μας καί λέγει τὸν πόνο του στό Θεόν: «Οἱ φίλοι μου – λέγει – καί οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καί ἔστησαν καί οἱ ἔγγιστά μοι ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν» (στίχ. 12). Ἀπὸ τὸ «ἐξ ἐναντίας μου» θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε

ὅτι οἱ φίλοι καί συγγενεῖς τοῦ ποιητοῦ παρουσιάζονται καί ὡς ἐχθροί του, «ἐξ ἐναντίας» του. Ἀλλά μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι μέ τή λέξη αὐτή θέλει νά δηλώσει ὁ ποιητής γενικά τό «μακράν» πού θά πεῖ παρακάτω. Γιατί ὅμως οἱ φίλοι του καί συγγενεῖς του τηροῦν τέτοια στάση ἀπέναντί του; Παραπάνω στόν στίχ. 6 ὁ ποιητής εἶπε ὅτι ἔχει τραύματα καί πληγές στό σῶμα του· πληγές πού σαπίζουν καί πυορροοῦν καί ἀποδίδουν δυσσομία, «προσώζεσαν» εἶπε. Πρόκειται λοιπόν γιά δερματική νόσο, πρόκειται μᾶλλον γιά λέπρα. Γι' αὐτό καί οἱ φίλοι του καί οἱ συγγενεῖς του δείχνουν τέτοια στάση σ' αὐτόν.

Ἀλλά ὁ ποιητής ἔχει καί ἐχθρούς. Καί αὐτοί οἱ ἐχθροί δέν τόν λυποῦνται καθόλου στήν κατάσταση αὐτή πού βρίσκεται. Ὅπως λέγει τώρα ὁ ποιητής, οἱ ἐχθροί του τόν «ἐκβιάζουν» καί τοῦ «ζητοῦν» τήν ψυχή. Θέλουν δηλαδή νά τόν «φᾶνε», πού λέμε. «Ζητοῦν τό κακό» του. Λέγουν δέ καί λόγια ἐναντίον του καί ὅλη τήν ἡμέρα σχεδιάζουν εἰς βάρος του ὀλέθρια καί δόλια σχέδια. «Καί ἐξεβιάζοντο οἱ ζητοῦντες τήν ψυχή μου – λέγει περί τῶν ἐχθρῶν του ὁ ποιητής – καί οἱ ζητοῦντες τά κακά μοι ἐλάλησαν ματαιότητος καί δολιότητος ὅλην τήν ἡμέραν ἐμελέτησαν» (στίχ. 13). Ὁ μεγαλύτερος πόνος τοῦ ποιητοῦ περί τῶν ἐχθρῶν του εἶναι ὅτι, ὅπως θά μᾶς πεῖ παρακάτω, αὐτοί παλαιότερα εἶχαν εὐεργετηθεῖ ἀπό αὐτόν. Καί ὅμως τώρα τοῦ φέρονται μέ σκληρή ἀγνωμοσύνη, τοῦ «ἀνταποδίδουν κακά ἀντί ἀγαθῶν» (στίχ. 21). Τί ἔλεγαν τέλος πάντων αὐτοί ἐναντίον τοῦ ποιητοῦ μας; Αὐτοί θά τοῦ ἔλεγαν ὅτι δικαίως πάσχει, ὅτι δικαίως τόν τιμωρεῖ ὁ Θεός γι' αὐτήν ἢ γιά ἐκείνη τήν ἁμαρτία του. Αὐτά τά λόγια εἶναι πού ὁ ποιητής μας στό στίχο πού ἀναφέρουμε χαρακτηρίζει «ματαιότητος καί δολιότητος». Θυμᾶται κανεῖς ἐδῶ τόν πολυάθλο Ἰώβ πού τά ἴδια τοῦ ἔλεγαν οἱ ἐπισκέπτες του, οἱ «παρακλήτορες τῶν κακῶν» του, ὅπως τούς λέγει (Ἰώβ 16,2). Ἀλλά ὁ ποιητής μας, μέγας στήν ψυχή καί ὑπέροχος πνευματικός ἄνθρωπος, παραμένει κουφός στά λόγια τῶν ἐχθρῶν του καί δέν λέγει «ἐλεγμούς», ἐλέγχους δηλαδή ἐναντίον τους. Ἔτσι λέγει γιά τή συμπεριφορά του αὐτή πρὸς τούς ἐχθρούς: «Ἐγὼ δέ ὡσεὶ κωφός οὐκ ἤκουον καί ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τό στόμα αὐτοῦ. Καί ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων καί οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς» (στίχ. 14-15). Πραγματικά ὁ ποιητής μας εἶναι ἕνας ὑπέροχος πνευματικός ἄνθρωπος, πού δέν ἀποπνίγεται ἀπό τήν πνιγηρή ἀτμόσφαιρα, πού τοῦ δημιούργησαν οἱ ἐχθροί του, ἀλλά ἀντιπαρέρχεται μέ σιωπή τήν κακία τους καί τήν κατακραυγή τους καί καταφεύγει στό Θεό, στό Μόνο πού μπορεῖ νά τόν κρίνει καί νά τόν δικαιώσει. Θυμᾶται κανεῖς ἐδῶ τά λόγια τοῦ προφήτου Ἡσαΐου περί τοῦ πάσχοντος Μεσσίου, γιά τόν ὁποῖο λέγει: «Καί αὐτός (ὁ Μεσσίας) διά τό κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τό στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπί σφαγὴν ἤχθη καί ὡς ἀμνός ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτόν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τό στόμα αὐτοῦ» (Ἠσ. 53,7)!

Μέ ἔμφαση τώρα διατυπώνει ὁ ποιητής μας τήν ἐλπίδα του ὅτι ὁ Θεός θά τόν

δικαιώσει και θά τον είσακούσει. «Ἐπί σοί, Κύριε, ἤλπισα – λέγει – σύ είσακούση, Κύριε, ὁ Θεός μου» (στίχ. 16)! Στόν πόνο τῆς ἀσθένειάς του, στήν ἐγκατάλειψη τῶν φίλων του και στήν ἐπιβουλή τῶν ἐχθρῶν του, ἐλπίδα του και παρηγοριά του ἔχει ἀπομείνει μόνον ὁ Θεός!

Ὁ ψαλμωδός μας στή συνέχεια λέγει τό λόγο γιά τόν ὁποῖο πρέπει νά τόν βοηθήσει ὁ Θεός. Καί ὁ λόγος εἶναι ὅτι θά χαροῦν οἱ ἐχθροί του και θά καυχηθοῦν ὅταν θά δοῦν νά κλονίζονται τά πόδια του: «Μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθροί μου και ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου ἐπ’ ἐμέ ἐμεγαλορρημόνησαν» (στίχ. 17). Οἱ ἐχθροί τοῦ ποιητοῦ πραγματικά ὄχι μόνο θά χαροῦν βλέποντας νά συνεχίζεται ἡ ἀσθένεια τοῦ ποιητοῦ μας, ἀλλά και θά καυχῶνται, γιατί αὐτό γι’ αὐτούς θά σημαίνει ὅτι εἶναι ἀλήθεια αὐτά πού λέγουν εἰς βάρος του, ὅτι δηλαδή αὐτός πάσχει δίκαια, γιατί διέπραξε αὐτή ἢ τήν ἄλλη ἁμαρτία (βλ. στίχ. 13).

Πάλι ὁ ποιητής μας, στό τέλος τοῦ ψαλμοῦ του εὐρισκόμενος, ἐπανερχεται στό αἶτημα του. Ἐπανερχεται στήν παράκλησή του νά τόν βοηθήσει ὁ Θεός και νά τόν σώσει, νά τόν θεραπεύσει ἀπό τήν ἀσθένειά του. Λέγει δέ ὅτι ἡ βοήθεια αὐτή τοῦ Θεοῦ πρέπει νά τοῦ ἔρθει γρήγορα, γιατί αὐτός εἶναι «ἔτοιμος εἰς μάστιγας» (στίχ. 18α), ἡ κατάστασή του δηλαδή πηγαίνει στό χειρότερο. Καί ἀκόμη λέγει ὅτι ὁ πόνος του εἶναι συνεχής, δέν διακόπτεται: «Ἡ ἀλγηδῶν μου ἐνώπιόν μου ἐστι διαπαντός» (στίχ. 18β). Ἐπομένως δέν ὑπάρχει περιθώριο ἀναμονῆς. Λίγο ἀκόμη και ὁ ποιητής μας θά ἐκλείψει!...

Γιά νά ἐξασφαλίσει ὁ ποιητής τήν ταχεῖα βοήθεια ἀπό τόν Θεό, γιά μιά φορά ἀκόμη προβαίνει στήν ὁμολογία τῶν ἁμαρτιῶν του και ὑπόσχεται ὅτι θά «μεριμνήσει γιά τήν ἁμαρτία του», θά φροντίσει δηλαδή νά μήν ἐπαναλάβει τίς ἁμαρτίες πού διέπραξε. «Ὅτι τήν ἀνομίαν μου ἐγώ ἀναγγελῶ – λέγει ἐξομολογούμενος ὁ ποιητής – και μεριμνήσω ὑπέρ τῆς ἁμαρτίας μου» (στίχ. 19).

Ἐνας ἄλλος λόγος γιά τόν ὁποῖον ὁ ποιητής μας παρακαλεῖ τό Θεό νά ἐπισπεύσει τήν βοήθειά του σ’ αὐτόν εἶναι ὅτι οἱ ἐχθροί του εἶναι πολλοί και κραταιοί και τόν μισοῦν «ἀδίκως», χωρίς λόγο δηλαδή: «Οἱ δέ ἐχθροί μου – λέγει – ζῶσι και κεκραταίωvται ὑπέρ ἐμέ και ἐπληθύνθησαν οἱ μισοῦντές με ἀδίκως» (στίχ. 20). Καί περί τῶν ἐχθρῶν του αὐτῶν λέγει ὅτι εἶναι ἀγνώμονες πρός αὐτόν, γιατί αὐτός τούς εἶχε εὐεργετήσει παλαιότερα και ἐπεδίωκε καλά γι’ αὐτούς – «κατεδίωκον ἀγαθωσύνην» λέγει (στίχ. 21β) – , ἐνῶ αὐτοί τώρα τοῦ φέρονται μέ ἀγνωμοσύνη. «Οἱ ἀνταποδίδοντές μοι κακά ἀντί ἀγαθῶν» (στίχ. 21α).

Ὅλος ὁ ψαλμός τελειώνει μέ μιά νέα θερμή παράκληση τοῦ ποιητοῦ μας στό Θεό, νά μήν τόν ἐγκαταλείψει στήν κατάσταση πού βρίσκεται, ἀλλά νά σπεύσει γιά βοήθειά του. Λέγει: «Μή ἐγκαταλίπησ με, Κύριε, ὁ Θεός μου, μή ἀποστῆς ἀπ’ ἐμοῦ.

Πρόσχες εἰς τὴν βοήθειάν μου, Κύριε τῆς σωτηρίας μου» (στίχ. 22-23).

Ψαλμ. ΞΒ´ (ΞΓ´) 62

1 Ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ

ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ

τῆς Ἰουδαίας.

2 Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὀρ-θρίζω· ἐδίψησέ σε ἡ ψυχὴ μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σὰρξ μου ἐν γῆ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ. 3 Οὕτως ἐν τῷ ἀγίῳ ὤφθην σοι τοῦ ἰδεῖν τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν δόξαν σου. 4 Ὅτι κρεῖσσον τὸ ἔλεός σου ὑπὲρ ζωάς· τὰ χεῖλη μου ἐπαινέσουσί σε. 5 Οὕτως εὐλόγησώ σε ἐν τῇ ζωῇ μου καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἄρῳ τὰς χεῖράς μου. 6 Ὡς ἐκ στέατος καὶ πιότητος ἐμπλησθεῖ ἡ ψυχὴ μου, καὶ χεῖλη ἀγαλλιάσεως αἰνέσει τὸ στόμα μου. 7 Εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ· 8 ὅτι ἐγενήθης βοηθός μου, καὶ ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἀγαλλιάσομαι. 9 Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου. 10 Αὐτοὶ δὲ εἰς μάτην ἐζήτησαν τὴν ψυχὴν μου, εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς· 11 παραδοθήσονται εἰς χεῖρας ῥομφαίας, μερίδες ἀλωπέκων ἔσσονται. 12 Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐφρανθήσεται ἐπὶ τῷ Θεῷ, ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ, ὅτι ἐνεφράγη στόμα λαλούντων ἄδικα.

Στόν ψαλμό μας αὐτόν ἀκοῦμε ἕναν πιστό Ἰουδαῖο νὰ ἀναζητεῖ τὸ Θεό μέ πολλή λαχτάρα καί δίψα. Τό ξημέρωμα τόν εὐρίσκει νὰ κάνει τὴν προσευχὴ του στό Θεό, γι' αὐτό καί λέγει: «Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρὸς Σέ ὀρθρίζω» (στίχ. 2α). Σέ ζητάει ἡ ψυχὴ μου, Θεέ μου, λέει παρακάτω ὁ ποιητής. Καί αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία γιὰ τὸ Θεό τὴν ἐκφράζει ὁ ποιητής μας μέ τὴ δίψα. «Ἐδίψησέ σε, ἡ ψυχὴ μου», λέγει (στίχ. 2β). Στόν πόθο του αὐτόν ὁ ποιητής συμμετέχει ὀλόκληρος. Συμμετέχει ὄχι μόνο ἡ ψυχὴ του, ὅπως εἶπε προηγουμένως, ἀλλὰ συμμετέχει καί αὐτό τὸ σῶμα του. Γι' αὐτό καί λέγει στή συνέχεια «ποσαπλῶς ἡ σὰρξ μου», δηλαδή «πολύ καί ἡ σάρκα μου». Τί θέλει νὰ πεῖ μέ τὴν ἔκφραση αὐτὴ ὁ ποιητής; Τὴν ἔννοιά της τὴν ἐννοοῦμε ἀπὸ τὴν παρακάτω φράση τοῦ στίχου πού λέγει «ἐν γῆ ἐρήμῳ καί ἀβάτῳ καί ἀνύδρῳ» (στίχ. 2γ). Δηλαδή: Ὅπως ἡ ἔρημος, ἡ ἄβατη καί ἀνυδρῆ, διψάει καί ἀναζητεῖ τὸ νερό, ἔτσι καί ὁ ποιητής ἀναζητεῖ τὸ Θεό καί ὑποφέρει, ψυχικά καί σωματικά, στήν ἀναζήτησή του αὐτὴ. Σ' ὄλο λοιπόν τὸ στίχο αὐτόν ὁ ψαλμωδὸς θέλει νὰ πεῖ: «Θεέ μου, πού εἶσαι; Σέ ζητάω! Σέ διψάει ἡ ψυχὴ μου καί ὑποφέρει τὸ σῶμα μου, ὅπως ἡ γῆ ἀναζητάει τὸ νερό».

Ἡ ζήτηση αὐτὴ τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι μιά θεωρητικὴ ἀναζήτηση κάποιου ἀνθρώπου, πού θέλει νὰ νοήσει καί νὰ καθορίσει τὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ καί τόν βασανίζει ἡ ἐπιθυμία νὰ εὔρει τίς καλύτερες ἔννοιες γιὰ νὰ ἐκφράσει τὸ Θεό. Ὅχι! Ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τόν ὄλο ψαλμό, ὁ Θεός εἶναι γνώριμος καί ἀγαπητός στόν ποιητὴ μας, ὁ ὁποῖος καί ἐκφράζεται μέ πολύ καλά αἰσθήματα γι' Αὐτόν. Ὅπως

φαίνεται από τον ψαλμό μας πάλι, ο ποιητής ζητάει τη βοήθεια του Θεού, γιατί βρίσκεται σε κρίσιμη στιγμή. Δεν την βλέπει όμως αυτή την ποθητή βοήθεια του Θεού που ζητάει να έρθει, για να απαλλαγεί από τη θλιβερή του κατάσταση, και γι' αυτό με θερμή προσευχή, διψώντας περισσότερο την πραγματοποίηση της επιθυμίας του, καταφεύγει στον άγιο ναό του Θεού, για να χύσει σ' αυτόν τον πόθο της καρδιάς του.

Έτσι μάς λέγει στον επόμενο στίχο ο ποιητής. «Ούτως», λέγει, «έν τῷ ἀγίῳ ὤφθην σοι» (στίχ. 3α). «Ούτως», μέ τέτοια δηλαδή ψυχική διάθεση και κατάσταση, μέ τέτοια δίψα και δυνατή επιθυμία, παρουσιάζεται στον Θεό, στο ναό - «έν τῷ ἀγίῳ ὤφθην» λέει. Τί ζητάει ο ποιητής μας από τον Θεό στο ναό; «Τοῦ ἰδεῖν τήν δύναμίν σου καί τήν δόξαν σου», λέει παρακάτω (στίχ. 3β). Μέ την έκφραση αυτή ο ποιητής δεν ζητάει να δεῖ καμιά ὀπτασία ἢ καμιά θεία ἀποκάλυψη, ἀλλά ζητᾶ τή θεία βοήθεια για τό θέμα πού τον κατακαίει. Καί ὅταν δεῖ νά ἔρχεται αυτή ἡ θεία βοήθεια, θά δεῖ σ' αυτό τή δύναμη καί τή δόξα του Θεοῦ.

Όμως ἡ θεία βοήθεια καθυστερεῖ. Ἀλλά παρά τό ὅτι ἡ θεία βοήθεια καθυστερεῖ, ὁ ποιητής μας παραμένει πιστός στό Θεό καί ἐπιμένει στήν προσευχή του σ' Αὐτόν. Μέ αυτή του τήν προσευχή στό Θεό ὁ ποιητής μας νοιώθει γλυκασμό, γιατί γεύεται αυτή τήν γλυκεία ἐπικοινωνία μέ τό Θεό. Αυτό πραγματικά εἶναι προσευχή. Καί αυτό ὁ ποιητής μας τό λέει «ἔλεος», δηλαδή «ἀγάπη». Στήν προσευχή, πραγματικά, γευόμαστε τό Θεό καί τή γλυκεία του ἀγάπη. Ἄς μήν ἐκπλήρωσε, λοιπόν, ὁ Θεός στον ποιητή μας τήν ἐπιθυμία του. Παραπάνω ἀπό κάθε ἐπιθυμία, παραπάνω ἀπό κάθε ἐπίγειο ἀγαθό πού ζητάει ὁ ἄνθρωπος, πιά γλυκό καί πιά ὠραῖο ἀπ' ὅλα εἶναι τό «ἔλεος» του Θεοῦ, εἶναι ἡ ἐπικοινωνία του μέ τό Θεό διά τῆς προσευχῆς. Γι' αυτό καί ὁ ποιητής μας λέγει τώρα στον Θεό αυτόν τον ὑπέροχο λόγο, πού τον ἀποδεικνύει ὑπέροχο πνευματικό ἄνδρα. Λέγει στό Θεό: «Κρεῖσσον τό ἔλεός σου ὑπέρ ζωάς» (στίχ. 4α)!!! Δηλαδή ὁ ποιητής μας μέ τό λόγο του αυτόν πάνω ἀπό ὅλα τά ἀγαθά του κόσμου καί πάνω ἀπό αυτό τό λαχταριστό αἴτημά του θεωρεῖ τήν ἐπικοινωνία μέ τό Θεό. Γι' αυτό καί του λέγει τελικά ἢ καλύτερα του ὑπόσχεται ὅτι θά τον ὑμνεῖ για πάντα, εἴτε ἐκπληρωθεῖ εἴτε δεν ἐκπληρωθεῖ ἡ ἐπιθυμία του: «Τά χεῖλή μου ἐπαινέσουσί σε», του λέγει (στίχ. 4β).

Ἄλλ' ὁ ποιητής μας πιστεύει ὅτι θά του ἔρθει ἀπό τό Θεό ἡ βοήθεια πού ζητάει. Καί τώρα μεταφέρεται φανταστικά στήν ἡμέρα καί τή στιγμή ἐκείνη, πού ὁ Θεός θά του ἐκπληρώσει τό αἴτημά του. Τί χαρά, πράγματι, καί εὐτυχία για τον ποιητή ἡ ἡμέρα αυτή! Καί στή χαρωπή αυτή σκέψη τῆς πραγματώσεως τῆς ἐπιθυμίας του μεταφερόμενος ὁ ποιητής ὑπόσχεται στό Θεό ὅτι θά τον ὑμνεῖ σέ ὅλη του τήν ζωή καί ὅτι σ' Αὐτόν μόνο θά ἀνυψώνει τά χέρια του για προσευχή. Λέγει: «Ούτως εὐλογῆσω σε ἐν τῇ ζωῇ μου, καί ἐν τῷ ὀνόματί σου ἄρῶ τάς χεῖράς μου» (στίχ. 5).

Καί ακόμη, φανταζόμενος τήν ἡμέρα πού ὁ Θεός θά τοῦ φανεῖ βοηθός, πράγμα πού πολύ τό ἐπιθυμεῖ, ὅπως εἶπε ἀπό τήν ἀρχή τοῦ ψαλμοῦ του, φανταζόμενος, λέγω, αὐτή τήν ἡμέρα λέγει ὅτι θά εἶναι γεμάτος ἀπό χαρά καί εὐχαρίστηση, ὅπως εὐχαριστεῖται καί χαίρεται κανείς πού ἔχει μπροστά του λιπαρά καί παχιά φαγητά. «Ὡς ἐκ στέατος καί πιότητος ἐμπλησθεῖη ἡ ψυχὴ μου», λέγει, ἐνῶ πάλι ὑπόσχεται ὅτι τά χεῖλη του θά αἰνοῦν τό Θεό ἀπό ἀγαλλίαση: «Καί χεῖλη ἀγαλλιάσεως αἰνέσει τό στόμα μου» (στίχ. 6). Ὁ στίχος αὐτός ἐρμηνεύεται ψυχολογικά. Εἶναι πολύ ἀνθρώπινο ἕνας πού ἐπιθυμεῖ δυνατά κάτι καί προσεύχεται στό Θεό γι' αὐτό, εἶναι πολύ φυσικό καί ἀνθρώπινο, λέγω, νά φανταστεῖ τήν ἡμέρα τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ αἰτήματός του καί νά ὑποσχεθεῖ στό Θεό δυνατές ὑποσχέσεις ἐκφράζοντας τήν εὐγνωμοσύνη του σ' Αὐτόν. Ἔτσι καί ὁ ποιητής τοῦ 50ου ψαλμοῦ, πού παρακαλεῖ καί χιλιοπαρακαλεῖ τό Θεό νά τοῦ συγχωρήσει τίς ἁμαρτίες του, φαντάζεται πρὸς στιγμήν ἐκπληρούμενο τό αἶτημά του καί ὑπόσχεται στό Θεό καί σάν νά τοῦ λέγει: Ἄν, Θεέ μου, μοῦ συγχωρέσεις τήν ἁμαρτία μου, τότε ἐγώ θά γίνω ἱεραπόστολος καί θά πάω παντοῦ, γιά νά βρῶ καί ἄλλους ἁμαρτωλούς σάν κι ἐμένα καί νά τούς μιλήσω γιά τό ἔλεός Σου καί τήν ἀγάπη Σου. Καί αὐτοί θά ἐπιστρέψουν σέ Σένα. «Διδάξω ἀνόμους τάς ὁδούς σου καί ἀσεβεῖς ἐπί σέ ἐπιστρέψουσιν» (Ψαλμ. 50,15). Ἔτσι, λοιπόν, κι ἐδῶ ὁ ποιητής μας φαντάζεται τήν ἡμέρα τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ αἰτήματός του καί ὅλος ὁ ἐσωτερικός του ἄνθρωπος χαίρεται καί σκιρτᾷ («ἡ ψυχὴ μου» στίχ. 6α) καί ὑπόσχεται στό Θεό τήν παντοτινὴ λατρεία σ' Αὐτόν (στίχ. 5).

Ἀλλά δέν εἶναι ψυχολογική φαντασία αὐτά πού εἶπε προηγουμένως ὁ ποιητής μας. Ὁ ποιητής μας πιστεύει ὅτι θά τοῦ ἔρθει ἡ θεία βοήθεια καί αὐτή τήν πίστη του θέλει τώρα νά τήν κατοχυρώσει μέ ἀποδείξεις καί ἐπιχειρήματα. Ἀλλά αὐτά τά ἐπιχειρήματα δέν θά εἶναι θεωρητικά· θά εἶναι παρμένα ἀπό τήν προσωπική του ζωή, γι' αὐτό καί θά ἔχουν ιδιαίτερη σημασία. Ὁ ποιητής στρεφόμενος στά περασμένα χρόνια τῆς προσωπικῆς του ζωῆς βλέπει ὅτι πάντοτε εἶχε τή θεία βοήθεια, ὅταν τή ζητοῦσε. Ἐπομένως, στηριζόμενος στήν προσωπική του πείρα πιστεύει ὅτι καί τώρα, στήν παρούσα δεινὴ κατάσταση πού βρίσκεται, θά τοῦ ἔρθει ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, γιά τήν ὁποία τόσο παρακαλεῖ. Ὁ ποιητής τά περασμένα χρόνια τῆς ζωῆς του τά θυμᾶται ιδιαίτερα στό κρεβάτι του, ὅταν βρίσκεται στή «στρωμνὴν του», ὅταν πλαγιάζει τό βράδυ καί ὅταν ξημερώνει τό πρωί. Εἶναι ὠραῖο αὐτό πού μᾶς λέγει ὁ ποιητής, ὅτι ξαπλωμένος στό κρεβάτι του, βράδυ καί πρωί, ὅταν εἶναι ξύπνιος, κάνει εὐχαριστήρια προσευχή στό Θεό, ἐνθυμούμενος τίς εὐεργεσίες πού ἔλαβε ἀπ' Αὐτόν. Ὅσάκις, Θεέ μου, λέγει, στρέφω τή μνήμη μου σέ Σένα, ὅταν βρίσκομαι στό κρεβάτι μου - «εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπί τῆς στρωμνῆς μου» (στίχ. 7α) - καί κατά τήν πρωινὴ ὥρα τοῦ ὄρθρου σκέπτομαι τά ὅσα ἔκανες σέ 'μένα - «ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ» (στίχ. 7β) - βρίσκω, λέγει ὁ ποιητής μας, «ὅτι ἐγενήθης βοηθός μου» (στίχ. 8α).

Αυτή ή ανάμνηση τῶν προηγουμένων εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ δίνει στὸν ποιητὴ μας τὴν πίστη καὶ τὴν πεποίθηση ὅτι καὶ τώρα, στὴν τωρινή του κατάσταση, ὁ Θεός θά τοῦ φανεῖ πάλι βοηθός. Καὶ ἐπαναπαύεται λοιπὸν ὁ ποιητὴς μας στὴν πίστη του αὐτὴ καὶ ἐνθαρρύνεται στὴ δύσκολη κατάσταση πού βρίσκεται. «Ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερυγῶν σου ἀγαλλιᾶσομαι», λέγει (στίχ. 8β). Σάν νά λέγει: Πιστεύω, Θεέ μου, στὴ δική Σου προστασία καὶ αὐτό μοῦ δίνει χαρά καὶ ἀγαλλίαση. Καὶ ἀφοῦ εἶναι πεπεισμένος γιὰ τὴ θεία βοήθεια, ὑπόσχεται πάλι στό Θεό, μέ δυνατώτερη μάλιστα ἔκφραση τώρα, ὑπόσχεται ὅτι θά εἶναι ἀπόλυτα δοσμένος στό Θεό, θά εἶναι προσκολλημένος σ' Αὐτόν: «Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου» (στίχ. 9α) λέγει. Ἀλλά καὶ τὸ Θεό τόν παριστάνει νά ἐκτείνει τὴν κραταιὰ Του χεῖρα καὶ νά κρατᾶει σφιχτά τόν ποιητὴ, πού προσκολλᾶται σ' Αὐτόν: «Ἐμοῦ δέ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου» (στίχ. 9β).

Ἀλλά δέν μᾶς εἶπε ὁ ποιητὴς μέχρι τώρα, ποιό εἶναι τὸ θέμα πού τόν ταλαιπωρεῖ καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο ζητάει δυνατὰ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ; Τώρα στό τέλος τοῦ ψαλμοῦ του ὁ ποιητὴς μας μιλάει γιὰ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι, ἄνευ λόγου («εἰς μάτην») «τοῦ ζητοῦν τὴν ψυχὴ» (στίχ. 10α). Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν τελευταῖο στίχο τοῦ ψαλμοῦ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι πολιτικοὶ ἐχθροί, στρεφόμενοι κατὰ τοῦ ἔθνους καὶ κατὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ ἔθνους τοῦ ὑπάρχοντος βασιλέως. Μέ πεποίθηση ὁ ποιητὴς μας τώρα λέγει γι' αὐτούς ὅτι θά ἐξολοθρευθοῦν, θά θανατωθοῦν: «Εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς» (στίχ. 10β). Ὅχι ἀπλᾶ θά θανατωθοῦν, ἀλλά θά ὑποστοῦν ἀτιμωτικό θάνατο. Θά μείνουν ἄταφοι, ἐγκαταλελειμμένοι στοὺς ἀγρούς καὶ θά κατασπαραχθοῦν ἀπὸ τὰ τσακάλια (ἀντὶ «ἀλώπεκων», πού λέγει τὸ κείμενο, γιατί οἱ ἀλώπεκες δέν κατασπαράσσουν τοὺς νεκρούς). Δηλαδή οἱ ἐχθροὶ τοῦ ποιητοῦ μας θά ἔχουν τὴν ἴδια τύχη μέ αὐτούς πού ἔχουν φονευθεῖ στό πεδίο τῆς μάχης μέ ρομφαία: «Παραδοθήσονται εἰς χεῖρας ρομφαίας, μερίδες ἀλώπεκων ἔσονται» (στίχ. 11). Τὸ «ἀλώπεκες», ξαναλέμε, πρέπει νά τὸ ἀντικαταστήσουμε μέ τὸ «τσακάλια», τὰ ὁποῖα πράγματι κατασπαράσσουν τοὺς νεκρούς καὶ ὄχι οἱ ἀλεπούδες.

Ὅταν θά καταστραφοῦν οἱ ἐχθροὶ αὐτοὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ ὁ ποιητὴς μέν θά λυτρωθεῖ ἀπὸ αὐτούς, πού τοῦ «ζητοῦν τὴν ψυχὴ», ὅπως μᾶς εἶπε (στίχ. 10), ἀλλά καὶ ὁ βασιλεύς θά χαρεῖ δοξάζοντας τὸ Θεό καὶ ἀκόμη θά ἐπαινεθεῖ ὅποιος ὀμνύει πίστη στὸν βασιλέα: «Ὁ δέ βασιλεύς εὐφρανθήσεται ἐπὶ τῷ Θεῷ, ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ» (στίχ. 12).

Ἀπὸ τὸ στίχο αὐτόν φαίνεται ὅτι κάποια ἐπανάσταση ἀπὸ μερικούς ἔγινε κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ αὐτό ἐδίχασε τὸ λαό, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἄλλοι ὑπὲρ καὶ ἄλλοι κατὰ τοῦ βασιλέως. Οἱ προκαλέσαντες τὴν ἐπανάσταση ἤθελαν νά ἀναδείξουν ἄλλο πρόσωπο ὡς βασιλέα, φιλικό σ' αὐτούς. Ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση αὐτὴ κινδύνευε ὄχι

μόνον ὁ βασιλεύς, ἀλλά καί ὁ ποιητής μας, πού πρέπει νά τόν φανταστοῦμε ὡς ἕναν ἀξιωματοῦχο, ἕνα ἐμπιστευτικό πρόσωπο τοῦ ὑπάρχοντος βασιλέως. Πρέπει δέ νά ἐντυπωσιασθοῦμε ἀπό τό ὅτι ἕνα πολιτικό πρόσωπο, ὅπως εἶναι ὁ ποιητής τοῦ ψαλμοῦ μας, ἔχει τόσο βαθειά πνευματικά αἰσθήματα, ὅπως φάνηκε ἀπό τό ὅλο παραπάνω ἱερό κείμενο.

Ψαλμ. ΠΖ´ (ΠΗ´) 87

Ἰδὴ ψαλμοῦ τοῖς υἱοῖς Κορέ·

εἰς τὸ τέλος,

ὑπὲρ μαελεθ τοῦ ἀποκριθῆναι·

συνέσεως Αἰμὰν τῷ Ἰσραηλίτῃ.

2 Κύριε ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἡμέρας ἐκέκραξα καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου· 3 εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ἡ προσευχή μου, κλῖνον τὸ οὖς σου εἰς τὴν δέησίν μου. 4 Ὅτι ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχή μου, καὶ ἡ ζωὴ μου τῷ ἄδῃ ἤγγισε· 5 προσελογίσθην μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον, ἐγενήθην ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, 6 ὡσεὶ τραυματῖαι καθεύδοντες ἐν τάφῳ, ὧν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἀπώσθησαν. 7 Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου. 8 Ἐπ’ ἐμὲ ἐπεστηρίχθη ὁ θυμὸς σου, καὶ πάντας τοὺς μετεωρισμούς σου ἐπήγαγες ἐπ’ ἐμέ. (διάψαλμα). 9 Ἐμάκρυνας τοὺς γνωστούς μου ἀπ’ ἐμοῦ, ἔθεντό με βδέλυγμα ἐαυτοῖς, παρεδόθην καὶ οὐκ ἐξεπορευόμην. 10 Οἱ ὀφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπὸ πτωχείας· ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε, ὄλην τὴν ἡμέραν, διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου· 11 μὴ τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια; Ἡ ἰατροὶ ἀναστήσουσι, καὶ ἐξομολογήσονται σοι; 12 Μὴ διηγῆσεται τις ἐν τῷ τάφῳ τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν τῇ ἀπωλείᾳ; 13 Μὴ γνωσθήσεται ἐν τῷ σκότει τὰ θαυμάσιά σου καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ἐν γῆ ἐπιλεησμένη; 14 Κἀγὼ πρὸς σέ, Κύριε, ἐκέκραξα, καὶ τὸ πρῶν ἡ προσευχή μου προφθάσει σε. 15 Ἴνα τί, Κύριε, ἀπῶθῃ τὴν ψυχὴν μου, ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ’ ἐμοῦ; 16 Πτωχὸς εἶμι ἐγὼ καὶ ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου, ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθην καὶ ἐξεπορήθην. 17 Ἐπ’ ἐμὲ διήλθον αἱ ὀργαὶ σου, οἱ φοβερισμοί σου ἐξετάραξάν με, 18 ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ ὕδωρ ὄλην τὴν ἡμέραν, περιέσχον με ἅμα. 19 Ἐμάκρυνας ἀπ’ ἐμοῦ φίλον καὶ πλησίον καὶ τοὺς γνωστούς μου ἀπὸ ταλαιπωρίας.

Στόν ψαλμό μας αὐτόν ἀκοῦμε τό δυνατὸ θρῆνο κάποιου πάσχοντος ἀπὸ βαρεῖα ἀρρώστια ποιητοῦ. Δέ θά ἦταν ὑπερβολὴ νά ποῦμε ὅτι δέν ἀκούσαμε κανέναν ἄλλο ψαλμωδὸ νά θρηνεῖ τόσο γοερά, ὅσο ὁ ποιητής τοῦ ψαλμοῦ μας ἐδῶ.

Στόν πόνο του ὁ ψαλμωδὸς στρέφεται στό Θεό καὶ λέγει: «Κύριε, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἡμέρας ἐκέκραξα καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου» (στίχ. 2). Ἴσως ὁ ποιητής μας μέρα καὶ νύχτα πονάει καὶ κράζει στό Θεό, τόν ὁποῖο καλεῖ «Θεὸ τῆς

σωτηρίας» του, γιατί περιμένει από αυτόν τή βοήθεια και τή λύτρωσή του από τήν βαρειά του ασθένεια. Παρακάτω παρακαλεῖ νά φθάσει στό Θεό ἡ προσευχή του καί ὁ Θεός νά κλίνει τό «αὐτί» του στή δέησή του. «Εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ἡ προσευχή μου - λέγει - κλῖνον τό οὖς σου εἰς τήν δέησίν μου» (στίχ. 3).

Καί τώρα, μετά ἀπό αὐτά τά εἰσαγωγικά πού εἶπε, ἀρχίζει νά περιγράψει τήν κατάστασή του. Ἡ κατάσταση του τόν ἔχει συντρίψει καί ψυχικά, γι' αὐτό καί νοιώθει τήν ψυχή του γεμάτη ἀπό δυστυχία. «Ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχή μου» (στίχ. 4α), λέγει. Καί ἀκόμη ὁ ποιητής μας φαντάζεται τόν ἑαυτό του νά πλησιάζει τόν Ἄδη, δηλαδή τό θάνατο· γι' αὐτό καί λέγει: «Ἡ ζωή μου τῷ Ἄδη ἤγγισεν» (στίχ. 4β). Νοιώθει ὅτι σέ λίγο θά πεθάνει καί ἐπομένως ὁ Θεός πρέπει νά σπεύσει νά τόν βοηθήσει.

Τόσο νοιώθει ὁ ψαλμωδός μας τόν ἑαυτό του ἐτοιμοθάνατο, ὥστε τώρα παρακάτω βλέπει μέ τή φαντασία του τάφους καί νεκρούς. Καί τόν ἑαυτό του τόν φαντάζεται ὅτι ὀδεύει στόν τάφο. Ἀκοῦστε πῶς ἐκφράζεται: «Προσελογίσθην μετά τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον» (στίχ. 5α). Ἀλλά στή συνέχεια ὁ ποιητής λέει μιᾶ περίεργη φράση: «Ἐγενήθην - λέγει - ὡς ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος» (στίχ. 5β). Τί σημαίνει αὐτή ἡ περίεργη πράγματι φράση τοῦ ποιητοῦ; Στό νόημά της εἶναι ἴδια μ' αὐτά πού εἶπε παραπάνω. Ὁ ποιητής ὀνομάζει τόν ἑαυτό του «ἄνθρωπο ἀβοήθητο». «Ἄνθρωπος ἀβοήθητος» εἶναι ὁ νεκρός, τόν ὁποῖο πραγματικά κανείς δέν μπορεῖ νά βοηθήσει. Ἀλλά καί ἡ ἄλλη φράση, μέ τήν ὁποία ὁ ποιητής ὀνομάζει τόν ἑαυτό του «ἐν νεκροῖς ἐλεύθερον», θέλει νά δηλώσει πάλι τό ἴδιο. «Ἐλεύθερο» ὀνομάζει τόν ἑαυτό του ὁ ποιητής, γιατί, σάν νεκρό πού τόν φαντάζεται, εἶναι χωρισμένος, εἶναι ἀποκεκομμένος ἀπό τό Θεό καί ἀπό τούς ἀνθρώπους. «Ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος»! Μερικοί ἐρμηνευτές διορθώνουν τή λέξη «ἐλεύθερος» καί τήν κάνουν «παραμένω». Ὡστε ὁ ποιητής, κατά τή διόρθωση αὐτή, λέει: «Παραμένω μεταξύ τῶν νεκρῶν».

Ἀλλά ὁ ποιητής ἐκφράζει ἀκόμη περισσότερο τή δυστυχία του. Σκέπτεται ὅτι καί ὅταν θά πεθάνει - καί βλέπει σύντομα τόν θάνατό του - θά στερηθεῖ καί αὐτῆς τῆς ταφῆς. Καί ἐθεωρεῖτο μεγάλο κακό στούς Ἰσραηλιῖτες τό νά παραμείνει ὁ νεκρός ἄταφος. Ὁ ψαλμωδός μας, ἀφοῦ φαντάζεται ὡς ἄταφο τόν ἑαυτό του, τόν παρομοιάζει μέ τούς νεκρούς πού ἔπασαν στό πεδίο τῆς μάχης καί παρέμειναν ἄταφα τά πτώματά τους (Ψάλμ. 88,11). Ἔτσι, λέγει γιά τόν ἑαυτό του: «Ὡσεὶ τραυματαῖα καθεύδοντες ἐν τάφῳ» (στίχ. 6α). Αὐτούς ὁ ποιητής - καί τόν ἑαυτό του λοιπόν μαζί μέ αὐτούς - τούς θεωρεῖ ὅτι ἔχουν λησμονηθεῖ ἀπό τό Θεό καί ἔχουν ἀπωθηθεῖ ἀπό Αὐτόν. «Ἵν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι καί αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπώσθησαν» (στίχ. 6β). Ἔτσι θεωρεῖ καί τόν ἑαυτό του.

Γιατί ἐκφράζεται ἔτσι μελαγχολικά γιά τόν ἑαυτό του ὁ ποιητής μας; Πιθανόν

λόγω τῆς μοναξιᾶς του, γιά τήν ὁποία θά μᾶς πεῖ παρακάτω, τοῦ ἔρχονται αὐτά τά μελαγχολικά συναισθήματα. Ἀλλά καί στήν πραγματικότητα, ἐπειδή ὁ βαριά ἄρρωστος ποιητής μας εἶναι ὁ μόνος καί ἕρμος, καί στήν πραγματικότητα λέγω σκέπτεται ὅτι, ὅταν θά πεθάνει, θά μείνει ἄταφος.

Στή συνέχεια ὁ ποιητής ἀποδίδει τή δυστυχία του στό Θεό, στό «θυμό» τοῦ Θεοῦ ὅπως λέγει. Ἔτσι ἐκφράζονται ἀνθρωπομορφικά οἱ συγγραφεῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καί μάλιστα λέγει ὅτι ὁ «θυμός» τοῦ Θεοῦ καταφέρθηκε σκληρά ἐναντίον του. «Ἐπεστηρίχθη» λέγει. Καί ἀκόμη «τά χτυπήματα» τοῦ Θεοῦ τά φαντάζεται σάν τούς «μετεωρισμούς» τῶν κυμάτων, τούς ὁποίους ὁ Θεός ἐπέφερε ἐναντίον του. Εἶναι ἀλλεπάλληλα δηλαδή τά χτυπήματα τοῦ Θεοῦ σ' αὐτόν. Παραθέτω ὅλο τό στίχο: «Ἐπ' ἐμέ ἐπεστηρίχθη ὁ θυμός σου καί πάντας τούς μετεωρισμούς σου ἐπήγαγες ἐπ' ἐμέ» (στίχ. 8). Ἔτσι, σάν πολυχτυπημένος καί καταπληγμένος, ἔρχεται σ' αὐτά πού εἶπε καί προηγουμένως, ὅτι δηλαδή νοιώθει τόν ἑαυτό του πορευόμενο πρὸς τό θάνατο, πρὸς τόν Ἄδη. Τόν Ἄδη τόν φαντάζονταν νά βρίσκεται στά βάθη τῆς γῆς (Θρ. 3,55), σέ σκοτεινότητα καί σκιερῶτατο μέρος (Ψάλμ. 62,10. 85,15), σέ «σκιά θανάτου», ὅπως λέγει ἐδῶ ὁ ψαλμός μας. Ἔτσι, λοιπόν, ὁ ποιητής μας φαντάζεται πάλι τόν ἑαυτό του εὐρισκόμενο σέ «κατώτατο λάκκο». Καί λέγει λοιπόν θρηνώντας: «Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καί ἐν σκιᾷ θανάτου» (στίχ. 7). Ἀπό τό ρῆμα «ἔθεντο», πού δέν ἔχει ἐδῶ ὑποκείμενο, πρέπει νά νοήσουμε ὅτι κάποιοι ἄλλοι συνετέλεσαν γιά νά βρίσκεται ὁ ποιητής μας σ' αὐτό τό κατάντημα. Αὐτό ὅμως δέν συμφωνεῖ μέ τό στίχο 8, πού ἀναφέραμε καί ὅπου ὁ ποιητής ἀποδίδει στό Θεό τή δυστυχία του. Γι' αὐτό καί στό στίχο 7 πρέπει νά προτιμήσουμε τό Ἑβραϊκό κείμενο, κατά τό ὁποῖο ὁ ποιητής μας ἀπευθυνόμενος στό Θεό τοῦ λέγει «ἔθηκας». Ὁ Θεός δηλαδή τοῦ προκάλεσε τή δυστυχία του. Ἔτσι ὁ στίχ. 7 συμφωνεῖ μέ τόν στίχ. 8 ὅπου ὁ ποιητής, ξαναλέμε, ἀποδίδει τή δυστυχία του στό Θεό.

Ὁ ποιητής τώρα στή συνέχεια ἔρχεται νά μιλήσει μέ πολύ πάλι πόνο γιά τό ψυχικό του μαρτύριο, τό ὁποῖο ἀσφαλῶς δέν θά ἦταν κατώτερο ἀπό τό σωματικό. Γιατί ἡ ψυχή, ὅταν πονάει, πονάει περισσότερο ἀπό τό σῶμα. Καί ὁ ψυχικός πόνος τοῦ ποιητοῦ εἶναι ὅτι στή βασανιστική αὐτή κατάσταση πού βρίσκεται τόν ἐγκατέλειψαν οἱ φίλοι του καί οἱ γνωστοί του. Μάλιστα ὁ ποιητής λέγει περί αὐτῶν ὅτι τόν θεωροῦν «βδέλυγμα». Τό μέ ποιό τρόπο οἱ φίλοι του καί οἱ γνωστοί του τόν θεώρησαν «βδέλυγμα» μπορούμε νά τό νοήσουμε ἀπό τήν παρακάτω φράση τοῦ ποιητοῦ: «Παρεδόθην καί οὐκ ἐξεπορευόμην», λέγει. Τί σημαίνει ἡ φράση αὐτή τοῦ ποιητοῦ; Ὅπως φαίνεται, ὁ ποιητής μέ τήν φράση αὐτή λέει ὅτι παραδόθηκε ὀλόκληρος στήν ἀρρώστια του, στή δυστυχία του καί δέν μπορεῖ νά βγεῖ ἀπ' αὐτήν. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια, ἀλλά δέν συνδέεται αὐτό μέ τήν προηγούμενη φράση τοῦ ποιητοῦ, στήν ὁποία μίλησε γιά ἐγκατάλειψη τῶν φίλων του. Τό ἀντίστοιχο

Ἐβραϊκό κείμενο τό λόγο τοῦ ψαλμωδοῦ μας «παρεδόθην καί οὐκ ἐξεπορευόμην» τόν ἔχει: «Εἶμαι κλεισμένος καί δέν μπορῶ νά βγῶ». Δηλαδή, πρόκειται περί φυλακῆς. Θέμα ὅμως εἶναι ἄν ὁ ποιητής ὁμιλεῖ περί φυλακῆς μέ μεταφορική ἔννοια, γιατί πραγματικά ἡ δοκιμασία καί ἡ δυστυχία εἰκονίζεται μέ φυλακή (Ψαλμ. 141,8. Ἰωβ 3,23. 19,8)· ἢ, ἄν ὁ ποιητής ὁμιλεῖ περί φυλακῆς μέ τήν πραγματική ἔννοια. Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν αὐτό πού εἶπε στό στίχο μας ὁ ποιητής, ὅτι οἱ ἐχθροί του τόν θεώρησαν ὡς βδέλυγμα καί τόν παραπέταξαν, τή φράση «εἶμαι κλεισμένος καί δέν μπορῶ νά βγῶ» πρέπει νά τήν ἐκλάβουμε κατά γράμμα, μέ τήν πραγματική ἔννοια τῆς φυλακῆς. Ὁ ποιητής μας πραγματικά εἶναι κλεισμένος σέ ἀπομονωμένο θάλαμο, γιά νά μήν ἔχει ἐπικοινωνία μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀκριβῶς ὅπως διέτασσε ὁ νόμος νά γίνεται στήν περίπτωση τῶν λεπρῶν (Λευϊτικό 13,46). Ὁ ποιητής μας εἶναι λεπρός.

Ὁ ποιητής μας θέλει νά παρακαλέσει τό Θεό νά σπεύσει γιά βοήθεια. Καί ὡς ἐπιχείρημα πρός τό Θεό γι' αὐτό τοῦ λέγει ὅτι πεθαίνει καί ἐπομένως δέν ὑπάρχουν περιθώρια ἀναμονῆς. Ὡς δεῖγμα δέ ὅτι εἶναι ἐτοιμοθάνατος εἶναι, λέγει, ἡ ἀπώλεια τοῦ φωτός τῶν ὀφθαλμῶν του: «Οἱ ὀφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπό πτωχείας» (στίχ. 10α). Τό ἴδιο εἶπε καί ὁ ποιητής τοῦ Ψάλμ. 37 (στίχ. 11). Ἀλλά ὁ ἐκεῖ ποιητής, μαζί μέ τήν ἀπώλεια τοῦ φωτός τῶν ὀφθαλμῶν του, πρόσθεσε τήν ταχυκαρδία καί τήν ἐγκατάλειψη τῶν σωματικῶν του δυνάμεων: «Ἡ καρδία μου ἐταράχθη, ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου καί τό φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καί αὐτό οὐκ ἔστιν μετ' ἐμοῦ».

Θέλει λοιπόν ὁ ποιητής τοῦ ἐδῶ ψαλμοῦ μας τώρα νά ζητήσῃ τή σύντομη βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά προτοῦ ἀρχίσει ν' ἀναπτύξει τό αἷτημά του αὐτό δηλώνει πρῶτα ὅτι μένει σταθερός στήν προσευχή του ἐλπίζοντας τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Λέγει: «Ἐκέκραξα πρός σέ Κύριε, ὅλην τήν ἡμέραν, διεπέτασα πρός σέ τάς χεῖράς μου» (10β). Αὐτοί οἱ λόγοι τοῦ ποιητοῦ εἶναι μιά ἀνάταση τῆς ψυχῆς του, ἕνα πέταγμα του· εἶναι μιά ἐλπιδοφόρα κραυγή του, τέτοια, πού σάν νά θέλει νά διαλύσει τήν πνιγηρή ἀτμόσφαιρα πού δημιούργησε μέ τό θρῆνο του στούς προηγούμενους στίχους.

Καί τώρα ἀρχίζει ν' ἀναπτύσσει τό θέμα πού ἄρχισε, τό νά τοῦ ἔρθῃ δηλαδή σύντομα ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἀρχίζει μέ ρητορικές ἐρωτήσεις, στίς ὁποῖες ἡ φυσική ἀπάντηση εἶναι ἀρνητική. Λέγει:

11 Μή τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια;

Ἴη οἱ ἰατροί ἀναστήσουσι καί ἐξομολογήσονται σοι;

12 Μή διηγῆσεται τις ἐν τῷ τάφῳ τό ἔλεός σου
καί τήν ἀλήθειάν σου ἐν τῇ ἀπωλείᾳ;

Σ' όλες τις παραπάνω έρωτήσεις του ποιητού μας έννοεΐται τό «όχι». Η βάση τών λόγων αυτών του ποιητού είναι αυτό πού ήδη είπαμε, ότι δηλαδή ό Θεός πρέπει νά σπεύσει τώρα νά τόν βοηθήσει, τώρα πού είναι άκόμη ζωντανός. Γιατί άν πεθάνει, πέθανε! Τί νά του κάνει τότε ό Θεός; Στους νεκρούς δέν μπορεί νά κάνει θαύματα. «Μή τοΐς νεκροΐς ποιήσεις θαυμάσια;», λέγει. Ή μήπως οΐ ιατροΐ – συνεχΐζει νά λέει ό ποιητής – μπορεί αυτοΐ νά γίνουν θαυματουργοΐ καΐ ν' άναστήσουν νεκρό, για νά ύμνήσει τό Θεό; «Ή οΐ ιατροΐ άναστήσουν καΐ έξομολογήσονται σοι;». Τό ήμιστίχιο αυτό θεωρεΐται από τους έρμηνευτές ως μεταφραστικό σφάλμα, γιατί όμιλεΐ περί ιατρών, θέμα ξένο πρός τή σκέψη του ποιητού μας. Γι' αυτό, πάλι έδω, θά προτιμήσουμε τό αντίστοιχο Έβραϊκό κείμενο τό όποΐο λέγει: «Ή μήπως οΐ σκιές τών νεκρών (δηλ. οΐ νεκροΐ) θά άναστηθοΐν για νά σέ δοξολογήσουν;». Η άνάγνωση αυτή του Έβραϊκού έρχεται ως συνέχεια τής προηγούμενης έρωτήσεως του ποιητού «μή τοΐς νεκροΐς ποιήσεις θαυμάσια;». Κατά τήν άρχαία ισραηλιτική αντίληψη ή ένέργεια του Θεοΐ δέν έκτεινόταν στον Άδη, γι' αυτό παρακάτω ό ποιητής μας καλεΐ τόν Άδη «γῆ έπιλελησμένη» (στίχ. 13).

Καΐ άφοΐ πάλι ή ένέργεια του Θεοΐ δέν έκτείνεται στον Άδη, κανείς στον τάφο του δέν είναι δυνατόν νά διηγηθεΐ τά μεγαλεία καΐ τήν άλήθεια του Θεοΐ: «Μή διηγήσεται τις έν τῷ τάφῳ τό έλεός σου καΐ τήν άλήθειάν σου έν τῇ άπωλεία;», λέγει ό ποιητής.

Τήν ίδια σκέψη έπαναλαμβάνει ό ποιητής καΐ στον έπόμενο στίχο: «Μή γνωσθήσεται έν τῷ σκότει τά θαυμάσιά σου καΐ ή δικαιοσύνη σου έν γῆ έπιλελησμένη;» (στίχ. 13). «Σκότος» καλεΐται ό Άδης, πού στό στίχο μας πάλι καλεΐται καΐ «γῆ έπιλελησμένη». Καλεΐται έτσι, γιατί οΐ Ισραηλιτες, όπως είπαμε, πίστευαν ότι στον Άδη δέν έκτείνεται ή ένέργεια του Θεοΐ. Ο Θεός δηλαδή έχει «λησμονήσει» τόν τόπο του Άδου καΐ τους νεκρούς του. Άλλά κατά τό Έβραϊκό ό Άδης καλεΐται «γῆ λήθης» δηλαδή γῆ λησμονιάς. Καλεΐται έτσι γιατί οΐ εύρισκόμενοι στον Άδη, δηλαδή οΐ νεκροΐ, λησμονοΐν όλα τά έν τῷ κόσμῳ (βλ. Έκκλ. 9,5.6.10).

Όπως τόν άκούσαμε παραπάνω τόν ποιητή, δέν άποπνίγηκε από τόν πόνο του, αλλά από τό βάθος τής δυστυχίας του κάνει άλμα εις ύψος καΐ λέγει ότι θέλει νά ύμνεΐ για πάντα τό Θεό (βλ. στίχ. 10β). έτσι καΐ τώρα, παρά τήν καθυστέρηση τής θείας βοήθειας, δηλώνει ότι αυτός θά στέκεται σταθερός στην πίστη του καΐ στην έλπίδα του στό Θεό. Λέγει: «Κάγῳ πρός σέ, Κύριε, έκέκραξα καΐ τό πρωΐ ή προσευχή μου προφθάσει σε» (στίχ. 14). Μέ τό λόγο του αυτόν ό ποιητής μας, αυτός, ό τόσο βασανισμένος από τή φοβερή άρρώστια τής λέπρας, αλλά καΐ ό τόσο παραπεταμένος από όλους, φανερώνει ότι είναι μέγας πνευματικός άνθρωπος. Φανερώνει ότι έχει βαθειά πίστη στό Θεό καΐ αυτή τήν πίστη του δέν

μπορεί νά τήν κλονίσει κανένα θλιβερό περιστατικό. Καί δέν ὑπάρχει θλιβερότερο γιά τόν ποιητή μας ἀπό τή βασανιστική του ἀρρώστια.

Ἡ ἀρρώστια ὅμως τοῦ ποιητοῦ, μαζί καί ὁ ψυχικός του πόνος γιά τήν ἐγκατάλειψή του, ἐξ αἰτίας της, εἶναι βαρύς. Γι' αὐτό, παρά τήν ἀναπτέρωσή του πού ἔκανε προηγουμένως (στίχ. 10β. 14), ἀρχίζει πάλι νά θρηνεῖ, γιατί καθυστερεῖ ἡ θεία βοήθεια. Παραπονεῖται δέ ὅτι ὁ Θεός τόν ἀπωθεῖ καί ἀποστρέφει τό πρόσωπό του ἀπ' αὐτόν. Λέγει: «Ἴνα τί, Κύριε, ἀπωθεῖς τήν ψυχήν μου, ἀποστρέφεις τό πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ;» (στίχ. 15). Πάλι δηλαδή ἀρχίζει νά θρηνεῖ ὁ ποιητής μας γιά τήν ἀσθένειά του. Παρουσιάζει δέ τώρα τήν ἀσθένειά του ὡς μακροχρόνια, ὅτι ἔχει ἀρχίσει ἀπό τή νεότητά του, ἀπό τή νεαρά του ἡλικία. Πρῶτα, πρὶν ἀπό τήν ἀσθένειά του, ὁ ποιητής ἦταν σέ δόξα καί τιμή, θεωροῦσε «ὑψος» τήν κατάστασή του. «Ὑψωθεῖς», λέγει γιά τόν ἑαυτό του. Τώρα ὅμως πού τόν χτύπησε ἡ λέπρα λέει τόν ἑαυτό του «πτωχός», δηλαδή, δυστυχισμένο καί ταλαίπωρο γιά τούς «κόπους» καί τούς πόνους πού ὑφίσταται ἐξ αἰτίας της. Λέγει ὁ ποιητής μας: «Πτωχός εἶμι ἐγώ καί ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου, ὑψωθεῖς δέ ἐταπεινώθην καί ἐξηπορήθην» (στίχ. 16). Πρῶτα, πού ἦταν ὑγιής, λέγει γιά τόν ἑαυτό του τό «ὑψωθεῖς». Τώρα ὅμως, πού εἶναι καταπληγμένος καί παραπεταμένος, λέει γιά τόν ἑαυτό του τό «ἐταπεινώθην καί ἐξηπορήθην»· δηλαδή νοιώθει τόν ἑαυτό του πολύ καταβεβλημένο («ἐταπεινώθην») καί σέ μεγάλη ἀμηχανία εὐρισκόμενο («ἐξηπορήθην»). Ἀλλά μᾶς ἀρέσει καί ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἀντιστοίχου Ἑβραϊκοῦ κειμένου κατὰ τήν ὁποία ὁ ποιητής λέγει στό Θεό: «Τούς φοβερισμούς σου (δηλ. τά φοβερά σου χτυπήματα) βαστάζω ταπεινωμένος».

Ὅπως μᾶς εἶπε πολύ προηγουμένως ὁ ποιητής (βλ. στίχ. 7.8), τήν κατάστασή του τήν ἀποδίδει στό «θυμό» τοῦ Θεοῦ, στήν «ὀργή» Του, πού ξέσπασε ἐπάνω του. Τώρα ὅμως ὁ ποιητής μας, ἐπειδή νοιώθει τόν πόνον τῆς ἀρρώστιας του, δέν ὁμιλεῖ ἀπλῶς γιά ὀργή τοῦ Θεοῦ, ἀλλά γιά «ὀργάς» Του καί γιά «φοβερισμούς» Του. Γιά φοβερά χτυπήματα δηλαδή. Καί αὐτοί οἱ «φοβερισμοί» τοῦ Θεοῦ λέγει ὅτι τόν «ἐξετάραξαν», τοῦ συγκλόμισαν δηλαδή ἀπό τά θεμέλια ὅλη τήν ὑπόστασή του. «Ἐπ' ἐμέ διήλθον – λέγει – αἱ ὀργαί σου, οἱ φοβερισμοί σου ἐξετάραξάν με» (στίχ. 17).

Τούς «φοβερισμούς» αὐτούς τοῦ Θεοῦ ὁ ποιητής μας τούς παρομοιάζει στή συνέχεια σάν τά κύματα, τά ὁποῖα περικυκλώνουν τόν ἄνθρωπο ὅλα μαζί – «περιέσχον με ἅμα», λέγει τό κείμενο (στίχ. 18) – ἔτοιμα νά τόν πνίξουν.

Καί στό σωματικό του αὐτό πόνο ὁ ποιητής προσθέτει πάλι τόν ψυχικό του πόνο, τήν ἐγκατάλειψη δηλαδή ἀπό τούς γνωστούς του καί φίλους του· λέγει δέ ὅτι καί ὁ ψυχικός του αὐτός πόνος προέρχεται ἀπό τό Θεό. «Ἐμάκρυνας ἀπ' ἔμοῦ φίλον καί πλησίον καί τούς γνωστούς μου ἀπό ταλαιπωρίας» (στίχ. 19).

Ὁ ψαλμός μας τελειώνει ἀπότομα κάπως καί δέν φαίνεται ποῦ ἀποδίδει ὁ ποιητής μας τήν τραγική κατάσταση τήν ὁποία ζεῖ. Γι' αὐτό καί πολλοί ἐρμηνευτές – μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ δικός μας Βέλλας – ὑποθέτουν ὅτι θά ἐξέπεσαν μερικοί στίχοι στούς ὁποίους αὐτός θά μιλοῦσε περί τῆς ἁμαρτίας του, ὡς αἰτίας τῆς δυστυχίας του.

Ψαλμ. ΡΒ´ (ΡΓ´) 102

Τῷ Δαυΐδ.

1 Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον καί, πάντα τὰ ἐντός μου, τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ· 2 εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ· 3 τὸν εὐλατεύοντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους σου· 4 τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν σου, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς· 5 τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου. 6 Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καὶ κρῖμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις. 7 Ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ Μωυσῆ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ. 8 Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος· 9 οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνιεῖ· 10 οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν, 11 ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν· 12 καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ’ ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. 13 Καθὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱούς, ὠκτείρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν, 14 ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν, ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμεν. 15 Ἄνθρωπος, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει· 16 ὅτι πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ. 17 Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῖς υἱῶν 18 τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ μεμνημένοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι αὐτάς. 19 Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ ἠτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει. 20 Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχυροὶ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ. 21 Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ· 22 εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.

Ὁ ψαλμὸς αὐτός εἶναι ὑπέροχος καὶ ὁ ποιητὴς του ἀποδεικνύεται ὡς ἕνας μεγάλος πνευματικὸς ἄνθρωπος.

Σέ ἄλλους ψαλμούς βλέπουμε τοὺς ποιητές τους νὰ θρηνοῦν καὶ νὰ παρακαλοῦν τὸ Θεό νὰ τοὺς λυτρώσει ἀπὸ τὴν ἀσθένεια πού πάσχουν ἢ ἀπὸ ἕνα δύσκολο περιστατικό πού ἀντιμετωπίζουν. Στόν ψαλμό μας ὅμως ἐδῶ ὁ ποιητὴς δοξολογεῖ τὸ Θεό γιὰ τὴν θεραπεία του ἀπὸ βασανιστικὴ ἀρρώστια, ἀπὸ τὴν ὁποία πέρασε. Ὁ ποιητὴς χωρίζει τὸν ἑαυτό του στὰ δύο καὶ ἀποτεινόμενος στὴν ψυχὴ του καὶ σέ ὅλα τὰ «ἐντός» του, δηλαδή στὴν καρδιά καὶ τὰ σπλάγχνα του, λέγει σέ ὅλο τὸν ἐσωτερικό του ἄνθρωπο νὰ δοξολογήσει τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ: «Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ

μου, τόν Κύριον - λέγει - καί πάντα τά έντός μου τό ὄνομα τό ἅγιον αὐτοῦ» (στίχ. 1). Καί μάλιστα παρακάτω λέγει στήν ψυχή του ὁ ποιητής νά μή λησμονήσει τίς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ: «Καί μή ἐπιλανθάνου - λέγει - πάσας τάς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ» (στίχ. 2). Ἄρα, γιά νά ἐκφράζεται ἔτσι ὁ ποιητής μας, ἔχει εὐεργετηθεῖ ἀπό τό Θεό. Τό πῶς ὁμως εὐεργετήθηκε ἀπό τό Θεό θά μᾶς τό πεί παρακάτω.

Παρακάτω ὁ ποιητής λέγει: «Τόν εὐίλατεύοντα πάσας τάς ἀνομίας σου, τόν ἰώμενον πάσας τάς νόσους σου» (στίχ. 3). Δηλαδή, λέει στήν ψυχή του νά ὑμνήσει τό Θεό, γιατί ὁ Θεός εἶναι Ἐκεῖνος πού τοῦ συγχώρεσε τά ἁμαρτήματά του, Ἐκεῖνος πού τοῦ θεράπευσε ὅλες τίς ἀρρώστιες του. Ἀπό τό στίχο αὐτό φαίνεται ὅτι ὁ ποιητής μας θεραπεύτηκε ἀπό κάποια ἀρρώστια. Τή θεραπεία του δέ αὐτή ἀπέδωσε στό Θεό. Ὅπως ξέρουμε, στήν Παλαιά Διαθήκη ιδιαίτερα, ἡ ἀσθένεια ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας. Καί μία ἀσθένεια ἔδινε ἀφορμή στόν πάσχοντα νά ἐρευνήσει τόν ἐσωτερικό του κόσμο, νά σκεφεῖ τίς ἁμαρτίες πού διέπραξε. Αὐτό θά ἔκανε καί ὁ ποιητής μας. Ἀλλά τώρα πού θεραπεύτηκε ἀπό τήν ἀρρώστια του βεβαιώθηκε ἀπ' αὐτό ὅτι συγχωρέθηκαν καί τά ἁμαρτήματά του. Γι' αὐτό καί λέγει: «Τόν εὐίλατεύοντα πάσας τάς ἀνομίας σου, τόν ἰώμενον πά-σας τάς νόσους σου» (στίχ. 3).

Ὁ ποιητής μας μέ τήν ἀσθένεια πού εἶχε πήγαινε γιά τή «φθορά», γιά τό θάνατο δηλαδή. Ἀλλά τώρα μέ τή θεραπεία του εἶδε τή λύτρωσή του ἀπό τή «φθορά» καί τό ἀποδίδει αὐτό βέβαια στό Θεό, γι' αὐτό καί λέγει: «Τόν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τήν ζωήν σου» (στίχ. 4α). Καί τώρα, θεραπευμένος ὁ ποιητής μας, νοιώθει χαρούμενος, νοιώθει εὐτυχισμένος, νοιώθει δοξασμένος. Παριστάνει τόν ἑαυτό του σάν τόν στεφανωμένο βασιλιά. Ἔτσι καί αὐτός εἶναι στεφανωμένος, ὄχι βέβαια μέ τό βασιλικό στέμμα, ἀλλά μέ πολύ ὑψηλότερη δόξα, μέ τά ἐλέη καί τούς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό καί λέει στήν ψυχή του, δηλαδή στόν ἑαυτό του: «Τόν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καί οἰκτιρμοῖς» (στίχ. 4β).

Μέ τή θεραπεία πού τοῦ ἔκανε ὁ Θεός τόν γέμισε μέ ὅλα τά ἀγαθά καί λέγει γι' Αὐτόν: «Τόν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τήν ἐπιθυμίαν σου» (στίχ 5α). Ἴσως μέ τό λόγο του αὐτό ὁ ποιητής νά θέλει νά πεί ὅτι πρῶτα, ὅταν ἦταν ἄρρωστος, δέν μποροῦσε, λόγω τῆς ἀρρώστιας του, ν' ἀπολαύσει ὅλα τά φαγητά, ὅλα τά ἀγαθά πού ἐπιθυμοῦσε. Τώρα ὁμως πού θεραπεύτηκε, μπορεῖ νά γευθεῖ ἀπό ὅλα αὐτά καί νοιώθει ἀνανεωμένες τίς δυνάμεις του. Αἰσθάνεται ὅτι ἀνέλαβε τίς δυνάμεις τοῦ νεαροῦ ἀνθρώπου γι' αὐτό καί λέγει: «Ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου» (στίχ. 5β). Γιά τόν ἀετό πράγματι ὑπάρχει παράδοση ὅτι ἀνακαινίζεται, ὅτι ἀνανεώνεται.

Φεύγει τώρα ἀπό τόν ἑαυτό του ὁ ποιητής, γιατί ὁ Θεός του δέν δεικνύει μόνο σ' αὐτόν ἀγάπη, ἀλλά ἀγαπᾷ ὅλον τό κόσμο. Ἐρχόμαστε τώρα στό δεύτερο μέρος τοῦ

ψαλμοῦ. Σέ ὅλους ὁ Θεός δείχνει «ἐλεημοσύνη», δηλαδή εὐσπλαγχνία, καί ἀπονέμει «κρῖμα», δηλαδή δικαιοσύνη σέ ὅλους, σέ κάθε ἀδικούμενο. Ἔτσι λέγει: «Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καί κρῖμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις» (στίχ. 6).

Σέ ὅλους λοιπόν ὁ ποιητής μας δείχνει ἀγάπη, ἀλλά αὐτός, σάν Ἰσραηλίτης, θέλει νά μιλήσει γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πού ἔδειξε στό ἔθνος του. Ἔτσι, ἀπό τήν ἰσραηλιτική ἱστορία ὁ ποιητής μας, ὡς δεῖγμα ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στό ἔθνος του, ἀνασύρει τό γεγονός ὅτι ὁ Θεός ἔδωσε τή νομοθεσία του στό Μωυσῆ γιά νά φανερώσει αὐτός στούς Ἰσραηλιτες τό θέλημά Του. Λέγει ὁ ποιητής: «Ἐγνώρισε τάς ὁδούς αὐτοῦ τῷ Μωυσῆ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ τά θελήματα αὐτοῦ» (στίχ. 7). Ἐκεῖνο πού πρέπει πολύ νά προσέξουμε εἶναι ὅτι ἀπό τήν ἰσραηλιτική ἱστορία ὁ ποιητής δέν ἀναφέρει τά μεγάλα καί ἐντυπωσιακά γεγονότα, ὅπως εἶναι ἡ διάβαση ἀπό τήν Ἐρυθρά θάλασσα, ἡ διατροφή τοῦ λαοῦ στήν ἔρημο μέ τό μάννα κ.ἄ., ἀλλά, πνευματικός ἄνθρωπος αὐτός, ὡς μεγαλυτέρα ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στό ἔθνος του θεωρεῖ τό ὅτι Αὐτός ἔδωσε σ' αὐτόν τό Νόμο Του.

Στή συνέχεια ὁ ποιητής θά πεῖ περισσότερα καί μέ μεγαλύτερη ἔμφαση γιά τό Θεό του. Ὁ Θεός γιά τόν ποιητή μας δέν εἶναι μιά ἀφηρημένη δύναμη, ἀλλά εἶναι ΠΡΟΣΩΠΟ καί ΑΓΑΠΗ! Ἦδη στόν προηγούμενο στίχο παρέστησε τό Θεό ὡς κατευθύνοντα τήν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων καί ἄρα ὁ Θεός εἶναι Πρόσωπο καί ὄχι μιά ἀφηρημένη δύναμη. Καί τώρα θά πεῖ ὅτι ὁ Θεός του εἶναι ἔλεος, εὐσπλαγχνία καί ἀγάπη. Λέγει γι' αὐτόν: «Οἰκτίρμων καί ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καί πολυέλεος» (στίχ. 8). Οἱ στίχοι αὐτοί εἶναι πραγματικά ἐπιγραμματικοί κατά τή διατύπωσή τους καί τίς ἔννοιές τους καί ἔγιναν ἄρθρο πίστεως γιά τόν Ἰσραηλίτη (βλ. ψαλμ. 85,15. Ἰωήλ 2,13. Νεεμ. 9,17. Σειρ. 2,11 κλπ.). Τό Θεό ὁ ποιητής τόν ἔζησε ὡς ἀγάπη καί ἔτσι μᾶς τόν παρουσιάζει στόν ψαλμό του ἐδῶ. Τό κήρυγμα αὐτό τοῦ ποιητοῦ μας περί τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἔχει πολύ μεγάλη σημασία γιά τήν τότε μάλιστα ἐποχή, πού οἱ θεοί τῶν ἄλλων θρησκειῶν παρουσιάζονταν ὡς ἐκδικητικοί καί οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν μέ τόν καταθλιπτικό φόβο ἐνώπιον αὐτῶν τῶν θεῶν. Ὁ Θεός τοῦ ποιητοῦ μας, ὁ ἀληθινός Θεός, ὁ Γιαχβέ, εἶναι ΑΓΑΠΗ. Ὁ Θεός βέβαια εἶναι καί δίκαιος καί «τιμωρεῖ» (παιδαγωγικά) τούς ἀνθρώπους γιά τίς ἁμαρτίες τους. Ἐπειδή ὅμως, ὅπως εἴπαμε, ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη, γι' αὐτό δέν «τιμωρεῖ» τούς ἀνθρώπους ἀνάλογα μέ τίς ἁμαρτίες τους, ἀλλά συντέμνει τό χρόνο τῆς παιδαγωγικῆς τους τιμωρίας. «Τιμωρεῖ» ὀλίγο γιά νά συνέλθουμε. Ἄν μᾶς τιμωροῦσε ἀνάλογα μέ τίς ἁμαρτίες μας, θά εἴχαμε καταστραφεῖ. «Οὐ κατά τάς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδέ κατά τάς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν» (στίχ. 10), λέγει ὁ ποιητής. Ὑπάρχουμε κατά τά ἐλέη καί τήν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, καί ἂν «ὀργίζεται» - δικαίως γιά τίς ἁμαρτίες μας -, ὅμως, λέγει ὁ ποιητής, «οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδέ εἰς τόν αἰῶνα μηνιεῖ» (στίχ.9). Δέν «ὀργίζεται» δηλαδή γιά νά μᾶς καταστρέψει («εἰς τέλος») καί δέν «ὀργίζεται»

για πάντα («οὐδέ εἰς τόν αἰῶνα μηνιῖ»).

Θέλοντας νά παραστήσει ὁ ποιητής πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη καί ἡ εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ παίρνει τήν ἀπόσταση τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς. Μεγαλύτερη ἀπόσταση δέ μποροῦσε νά βρεῖ, γιατί πραγματικά δέν ὑπάρχουν ἄλλα σημεῖα πού ν' ἀπέχουν τόσο πολύ μεταξύ τους. «Κατά τό ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπό τῆς γῆς – λέγει ὁ ποιητής –, ἐκραταίωσε Κύριος τό ἔλεος αὐτοῦ ἐπί τούς φοβουμένους αὐτῶν» (στίχ. 11)! Μέ τά λόγια αὐτά θέλει νά πεῖ ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμέτρητη, εἶναι πολύ-πολύ μεγάλη, γι' αὐτό καί λέγει τό ρῆμα «ἐκραταίωσε».

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πάλι φαίνεται καί ἀπό τό ὅτι ἀπομακρύνει τήν ἁμαρτία ἀπό ἐμᾶς. Γιατί ὅλα τά κακά προέρχονται ἀπό τήν ἁμαρτία. Καί πάλι ἐδῶ ὁ ποιητής παίρνει δυό ἄλλα σημεῖα, τήν ἀνατολή καί τή δύση, ἀπέχοντα καί αὐτά φανταστική ἀπόσταση μεταξύ τους, γιά νά δείξει πόσο ὁ Θεός ἀπομακρύνει ἀπό ἐμᾶς τίς ἁμαρτίες. Λέγει ὁ ποιητής: «Καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαί ἀπό δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τάς ἀνομίας ἡμῶν» (στίχ. 12)! Ἀλλά ἐμεῖς, ἂν καί ὁ Θεός φροντίζοντας γιά τή σωτηρία μας, ἀπομακρύνει ἀπό μπροστά μας τήν ἁμαρτία, ἐμεῖς, λέγω, τόσο πολύ τήν ἀγαποῦμε, ὥστε τρέχουμε νά τή συναντήσουμε!...

Ἀλλά, τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο τήν ἐκφράζει περισσότερο ὁ ἐπόμενος στίχος τοῦ Ψαλμοῦ μας, ὁ ὁποῖος παριστάνει μέ δυνατή εἰκόνα τήν πολύ μεγάλη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σέ ἐμᾶς καί τήν πολύ μεγάλη πάλι σχέση μας μέ Αὐτόν. Τώρα ὁ ποιητής ὀνομάζει τό Θεό ΠΑΤΕΡΑ! Ὁ Θεός μᾶς ἀγαπᾷ, ὅπως ἕνας πατέρας ἀγαπᾷ τό παιδί του! Μεγαλύτερο δεῖγμα ἀγάπης δέ μποροῦσε νά βρεῖ ὁ ποιητής. Καί ἡ σχέση μας πάλι μέ τό Θεό εἶναι τόσο στενή, ὅσο στενή εἶναι ἡ σχέση τοῦ πατέρα μέ τό παιδί του. Στενότερη σχέση δέν μποροῦσε νά βρεῖ ὁ ποιητής. Λέγει λοιπόν τώρα: «Καθώς οἰκτεῖρει πατήρ υἱούς, ὠκτείρησε Κύριος τούς φοβουμένους αὐτόν» (στίχ. 13)! Τήν ἔννοια αὐτή τῆς πατρότητας τοῦ Θεοῦ, ἐμεῖς πού ζοῦμε στήν Καινή Διαθήκη, τή γνωρίζουμε, γι' αὐτό καί δέν μᾶς κάνει ἐντύπωση τό ὅτι τήν ἀκοῦμε τώρα στόν ψαλμό μας. Γιά τήν τότε ὅμως ἐποχή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἕνα τέτοιο κήρυγμα, ὅτι ὁ Θεός εἶναι Πατέρας, ἦταν πρωτάκουστο κήρυγμα καί θά ἔκανε βαθειά καί γλυκειά ἐντύπωση στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Ὁ στίχος μας «καθώς οἰκτεῖρει πατήρ υἱούς, ὠκτείρησε Κύριος τούς φοβουμένους αὐτόν» εἶναι προανάκρουσμα τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Στή συνέχεια ὁ ποιητής μας, πού ἀρχίζει τό τρίτο μέρος τοῦ Ψαλμοῦ του, θέλει νά μᾶς πεῖ, γιατί ὁ Θεός δείχνει τόση ἀγάπη σέ μᾶς τούς ἀνθρώπους. Καί ὁ λόγος τόν ὁποῖο ἀναφέρει εἶναι τό παροδικό καί τό ἀδύνατο τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεός γνωρίζει ἐμᾶς τό «πλάσμα» του, γνωρίζει ὅτι εἴμαστε πλασμένοι ἀπό χῶμα. «Ὅτι αὐτός ἔγνω τό πλάσμα ἡμῶν· ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμεν» (στίχ. 14), λέγει ὁ ψαλμωδός. Καί καταγίνεται περισσότερο ὁ ποιητής στήν ἔννοια αὐτή, γιά νά καταδείξει τό

ἀδύνατο καί τό προσωρινό τοῦ ἀνθρώπου: Οἱ ἡμέρες τοῦ ἀνθρώπου, λέγει, εἶναι σάν τίς ἡμέρες τοῦ χόρτου, τό ὁποῖο σήμερα ἀνθίζει καί αὔριο ξηραίνεται. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σάν τό ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, τό ὁποῖο γιά λίγο χρόνο ἀνθεῖ. «Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ – λέγει ὁ ποιητής –, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ οὕτως ἐξανθήσει» (στίχ. 15).

Σύντομη εἶναι ἡ ζωή τοῦ χόρτου καί λιγοστή ἡ ζωή τοῦ ἄνθους. Ὅταν ὁμως φυσήξει σ' αὐτά δυνατός ἄνεμος τά ξερριζώνει καί τά πετάει μακριά, ὥστε νά μή γνωρίζει κανεὶς ποῦ βρίσκονται. Ἔτσι, λέγει ὁ ποιητής: «Ὅτι πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ καί οὐχ ὑπάρξει, καί οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τόν τόπον αὐτοῦ» (στίχ. 16). Ὅπως λέγουν οἱ ἐρμηνευτές, ὡς «πνεῦμα», δηλαδή ἄνεμο, πρέπει νά νοήσουμε τόν νοτιοανατολικό ἄνεμο, τόν Σιρόκκο, ὁ ὁποῖος, ὅταν πνεύσει στήν Παλαιστίνη, καταξηραίνει σέ τέτοιο βαθμό ὅλη τή φυσική βλάστηση (βλ. Ἦσ. 46 ἐξ.), ὥστε δέν γνωρίζει κανεὶς τόν τόπο στόν ὁποῖο βρίσκονταν προηγουμένως τά φυτά. Ἔτσι καί ὁ ἄνθρωπος. Σύντομη εἶναι ἡ ζωή του, ἀλλά, ὅταν τοῦ ἔρθουν συμφορές καί ἀρρώστιες, τοῦ συντομεύουν περισσότερο τή ζωή του καί τοῦ ἐπιφέρουν γρήγορα τό θάνατό του. Πῶς, λοιπόν, ὁ Θεός νά μή δείξει εὐσπλαγχνία σ' ἓνα τέτοιο πλάσμα! Ἡ ἴδια ἰδέα, τῆς σύντομης καί ταλαίπωρης δηλαδή ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς αἰτία τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, χρησιμοποιεῖται καί ἄλλοῦ στήν Παλαιά Διαθήκη (βλ. Ἰώβ 14,2. Ψαλμ. 38, 5-7. 88,48. 101,12. 143,3 ἐξ.).

Ἀλλά, ἂν ὁ ἄνθρωπος εἶναι παροδικός, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι αἰώνια. Ἔτσι ὁ ποιητής μας, ἐνῶ μίλησε τόσο παραστατικά γιά τήν προσωρινότητα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁμως δέν μελαγχόλησε γι' αὐτό, γιατί ἔστρεψε τό βλέμμα του στόν αἰώνιο Θεό! Καί λέγει λοιπόν: «Τό δέ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπό τοῦ αἰῶνος καί ἕως τοῦ αἰῶνος» (στίχ. 17α). Πάνω ἀπό τό παροδικό καί τό προσωρινό τῶν ἀνθρώπων εἶναι τό αἰώνιο τοῦ Θεοῦ. Ἔχουμε ὁμως ἐδῶ μία διαφορά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπό τήν Καινή Διαθήκη: Ἐνῶ στήν Καινή Διαθήκη ὁ Θεός δείχνει τήν ἀγάπη του σέ ὅλους, στήν Παλαιά Διαθήκη, ἐδῶ στόν ψαλμό μας, τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ περιορίζεται «ἐπί τούς φοβουμένους αὐτόν» (στίχ. 17β). Τό ἴδιο μᾶς εἶπε ὁ ποιητής καί στό στίχο 13, ὅπου περιόρισε τήν πατρότητα τοῦ Θεοῦ στους «φοβουμένους αὐτόν». «Ἐκτείρησε Κύριος τούς φοβουμένους αὐτόν», εἶπε. Καί τή δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ὁ ποιητής μας τήν περιορίζει πάλι στους «φυλάσσοντας τήν διαθήκην» τοῦ Θεοῦ καί σ' αὐτούς πού ἐνθυμοῦνται τίς ἐντολές Του. «Τοῖς φυλάσσουσι τήν διαθήκην αὐτοῦ, καί μεμνημένοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τοῦ ποιῆσαι αὐτάς» (στίχ. 18), λέγει. Ἄς παρατηρήσουμε ὅτι, κατά τόν ψαλμωδό μας, ὅταν μελετοῦμε καί ἐνθυμούμαστε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ («μεμνημένοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ»), αὐτό πρέπει νά τό κάνουμε «τοῦ ποιῆσαι αὐτάς», γιά νά τίς ἐφαρμόζουμε, δηλαδή.

Τήν αἰωνιότητα θυμήθηκε ὁ ποιητής μας, ὅταν εἶπε στόν στίχ. στίχ. 17α «τό δέ

ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπό τοῦ αἰῶνος καί ἕως τοῦ αἰῶνος». Ἀφοῦ λοιπόν ἀνέβηκε στό βασίλειο τῆς αἰωνιότητος μένει ἐκεῖ τώρα, πού ἀρχίζει τό τέταρτο μέρος τοῦ ψαλμοῦ του στούς ὑπολοίπους στίχους. Ἐκεῖ στόν οὐρανό, λέγει ὁ ποιητής, ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχει ἡ παροδικότητα τῶν ἀνθρώπων καί τῶν ἐπί γῆς πραγμάτων, ἐκεῖ ἔχει τό θρόνο του ὁ Θεός. Καί ἐκεῖ, ἀπό τόν αἰώνιο κόσμο, βασιλεύει ἐπί πάντων: «Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ ἠτοίμασε τόν θρόνον αὐτοῦ καί ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει» (στίχ. 19).

Αὐτόν τόν αἰώνιο Θεό του ὁ ποιητής θέλει νά τόν ὑμνήσει καί νά τόν δοξολογήσει. Ἀδύναμος ὅμως ἄνθρωπος αὐτός ὁ ἴδιος δέν μπορεῖ νά συνθέσει ἐπάξιο ὕμνο στόν αἰώνιο Θεό του, γι' αὐτό καί ἀποτείνεται στούς ὑπάρχοντες ἀγγέλους στόν οὐρανό, πού λέγονται καί «δυνάμεις», στούς «λειτουργούς» του, πού ὡς λειτούργημα τους ἔχουν νά ἐκτελοῦν τά προστάγματα τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, ἀποτεινόμενος σ' αὐτά τά οὐράνια τάγματα, λέγει ὁ ποιητής μας: «Εὐλογεῖτε τόν Κύριον πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοί ἰσχυῖ ποιοῦντες τόν λόγον αὐτοῦ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ. Εὐλογεῖτε τόν Κύριον πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοί αὐτοῦ οἱ ποιοῦντες τό θέλημα αὐτοῦ» (στίχ. 20. 21).

Τέλος ὁ ποιητής καλεῖ ὅλη τήν κτίση, τήν ὁποία χαρακτηρίζει «ἔργο» τοῦ Θεοῦ, νά ὑμνήσει τό Θεό: «Εὐλογεῖτε τόν Κύριον πάντα τά ἔργα αὐτοῦ ἐν παντί τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ» (στίχ. 22α), λέγει.

Στόν ὕμνο αὐτό τῶν πάντων γιά τό Θεό, προσθέτει ὁ ποιητής, τελευταῖα, καί τόν δικό του ὕμνο λέγοντας: «Εὐλόγει, ἡ ψυχή μου, τόν Κύριον» (στίχ. 22β)!

Ψαλμ. ΡΜΒ' (ΡΜΓ') 142

1 Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώτισαι τήν δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, εἰσάκουσόν μου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου· 2 καί μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. 3 Ὅτι κατεδίωξεν ὁ ἐχθρὸς τήν ψυχήν μου, ἐταπείνωσεν εἰς γῆν τήν ζωήν μου, ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς ὡς νεκροὺς αἰῶνος· 4 καί ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου, ἐν ἐμοὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου. 5 Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων. 6 Διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου, ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι. 7 Ταχὺ εἰσάκουσόν μου, Κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καί ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. 8 Ἀκουστὸν ποίησόν μοι τὸ πρῶν τὸ ἔλεός σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἠλπισα· γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδόν, ἐν ἧ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τήν ψυχήν μου· 9 ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε, ὅτι πρὸς σὲ κατέφυγον. 10 Δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου· τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὀδηγήσει με ἐν γῆ εὐθείᾳ. 11 Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, ζήσεις με, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐξάξεις ἐκ θλίψεως τήν ψυχήν μου· 12 καί ἐν τῷ ἐλέει σου ἐξολοθρεύσεις τοὺς

έχθρους μου και ἀπολεῖς πάντας τοὺς θλίβοντας τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἐγὼ δοῦλός σου εἶμι.

Στόν μικρό αὐτό ἀλλά ὠραῖο ψαλμό ἀκοῦμε τόν ποιητὴ του νά προσεύχεται στόν Θεό ζητώντας τὴν βοήθειά Του γιὰ κάποια δύσκολη περίπτωση, τὴν ὁποία δέν κατονομάζει. Στὴν προσευχή του ὁ ποιητὴς παρακαλεῖ τόν Θεό νά εἰσακούσει τὴν δέησή του: «Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου - λέγει - ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου», καὶ προσθέτει «ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου» (στίχ. 1α). «Ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου». Τί σημαίνει αὐτό τό «ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου»; Ὁ Θεός ἐδῶ χαρακτηρίζεται ὡς «ἀληθής» ὄχι μέ τὴν ἔννοια ὅτι πραγματικά ὑπάρχει, ἀντίθετα μέ τοὺς θεοὺς τῶν ἄλλων ἔθνῶν πού εἶναι ψεύτικοι, ἀλλά λέγεται ἐδῶ ὁ Θεός μας «ἀληθής» μέ τὴν ἔννοια ὅτι τηρεῖ τίς ὑποσχέσεις Του, ὅτι δηλαδή θά βοηθήσει τοὺς πιστοὺς Του πού τόν λατρεύουν. Καὶ παρακάτω ὁ ποιητὴς μας λέγει στὴν προσευχή του: «Εἰσάκουσόν μου, Κύριε, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου» (στίχ. 1β). Καὶ πάλι τὴν λέξη ἐδῶ «δικαιοσύνη» δέν θά τὴν ἐρμηνεύσουμε μέ τὴν ἔννοια τῆς ἀπονομῆς τοῦ δικαίου, ἀλλά μέ τὴν ἔννοια τῆς εὐσπλαγχνίας, γιατί συμβαίνει καὶ στὴν Παλαιὰ καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ λέξη «δικαιοσύνη» νά ἔχει καὶ αὐτὴ τὴν ἔννοια, τὴν ἔννοια τοῦ ἐλέους, τῆς εὐσπλαγχνίας (βλ. Ματθ. 1,19). Ἐπομένως στόν πρῶτο στίχο τοῦ ψαλμοῦ του ὁ ποιητὴς μας παρακαλεῖ τόν Θεό νά δείξει τὰ ἐλέη Του καὶ νά τόν εἰσακούσει στό περιστατικό πού τόν ταλαιπωρεῖ.

Στὴν συνέχεια τοῦ ψαλμοῦ του ὁ ποιητὴς λέγει πάλι τό ἴδιο, μέ ἄλλες λέξεις ὅμως. Παρακαλεῖ τόν Θεό νά μὴν θελήσει νά τόν κρίνει καὶ νά τόν τιμωρήσει μέ αὐστηρό τρόπο, ὅπως θά ἄρμοζε βέβαια γιὰ τὰ ἁμαρτήματά του, ἀλλά νά τοῦ δείξει ἐπιείκεια. «Καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου», λέγει (στίχ. 2α). Καὶ σάν ἐπιχείρημά του γι' αὐτό, λέει ὅτι, ἂν ὁ Θεός ἤθελε νά κρίνει μέ αὐστηρὴ κρίση τοὺς ἀνθρώπους, δέν θά ἔβγαίνε κανεὶς δικαιωμένος ἀπὸ τὴν κρίση Του αὐτῆ. «Οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν» (στίχ. 2β), λέγει.

Μέχρι τώρα δέν μᾶς εἶπε ὁ ψαλμωδός μας τό τί ἔχει. Μόλις τώρα ὅμως ὁμιλεῖ γιὰ «ἐχθρό του», ὁ ὁποῖος τόν κατεδίωξε: «Κατεδίωξεν ὁ ἐχθρός τὴν ψυχὴν μου» (στίχ. 3α), λέγει. Ὁ ἐχθρός αὐτός κατεπάτησε μέ τὰ πόδια του τόν ποιητὴ, γι' αὐτό καὶ αὐτός παραπονεῖται στόν Θεό λέγοντας: «Ἐταπείνωσεν εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου» (στίχ. 3β). Καὶ ἀκόμη ὁ ποιητὴς λέγει τό πλέον χειρότερο, ὅτι ὁ ἐχθρός του τόν ἐθανάτωσε, τόν ἔστειλε ἀπὸ πολλοῦ στόν Ἄδη: «Ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς ὡς νεκρούς αἰῶνος» (στίχ. 3γ). Μέ ὅλα αὐτὰ πού λέγει ὁ ποιητὴς, διατεταγμένα ἔτσι σέ ἀνιούσα κλίμακα, φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖ πραγματικά καὶ ὄχι εἰκονικά καὶ ἐκφράζει μέ ὅσα λέγει τὴν κρίσιμη κατάστασή του. Ὁ ποιητὴς μας βιώνει μία κρίση.

Τό ἀποτέλεσμα τῆς κρίσεώς του αὐτῆς, τὴν ὁποία διέρχεται ὁ ποιητὴς, εἶναι ὅτι ὅλος ὁ ἐσωτερικός του κόσμος εἶναι καταβεβλημένος καὶ ἐρειπωμένος. Τό πνεῦμα

του ξγινε ἄτονο καί ἀπρόθυμο: «Ἠκηδίασε ἐπ’ ἐμέ τό πνεῦμά μου» (στίχ. 4α), λέγει. Καί ἡ καρδιά του ἀτόνισε καί αὐτή, ἔχασε τήν εὐρυθμία της ἀπό τόν φόβο, «ἐν ἐμοί ἐταράχθη ἡ καρδιά μου» (στίχ. 4β), συμπληρώνει λέγοντας γιά τήν κατάστασή του.

Σάν μέσο ἀνακουφίσεως ἀπό τά δεινά του ὁ ποιητής μας ἔχει τό νά στρέψει τήν κουρασμένη του ψυχή στά παλαιά χρόνια τῆς ζωῆς του, στά ὁποῖα εἶδε τά «ἔργα τοῦ Θεοῦ», τά «ποιήματα τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ» πρὸς αὐτόν, γιά νά τά «μελετήσει» καί νά δεῖ σ’ αὐτά τίς εὐεργεσίες πού τοῦ ἔδειξε ὁ Θεός. Λέγει ὁ ποιητής μας: «Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων καί ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων» (στίχ. 5). Ἡ ἀνάμνηση αὐτή στό εὐτυχές παρελθόν ἔρχεται καί σάν μία ψυχολογική ἀνάγκη γιά τήν ἀνακούφιση ἀπό τά δεινά τῆς ἐνεστῶσης ἀνάγκης. Ἀπό τήν ἀναδρομή αὐτή στό παρελθόν ὁ ποιητής μας, ὅπως τό κάνουν καί ἄλλοι ψαλμωδοί, θά λάβει τό δίδαγμα καί τήν παρηγορία ὅτι, ὅπως παλαιότερα ὁ Θεός τόν ἐβοήθησε στά δεινά του περιστατικά, ἔτσι θά τόν βοηθήσει καί τώρα καί θά τόν σώσει ἀπό τήν κρίση στήν ὁποῖα εὐρίσκεται.

Ὅτι ἔτσι ἔχει τό πράγμα γιά τόν ποιητή μας φαίνεται ἀπό τό ὅτι στήν συνέχεια θαρρεύει ἡ ἐλπίδα του στόν Θεό, στόν Ὅποιο ἐξακολουθεῖ νά ἔχει τεταμμένα τά χέρια του προσευχόμενος, ἐνῶ ἡ ψυχή του σάν τήν ἄνυδρη γῆ διψάει ἀνυπόμονα τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Λέγει: «Διεπέτασα πρὸς σέ τάς χεῖράς μου, ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι» (στίχ. 6).

Ἀλλά πάλι ὁ ψαλμωδός μας πέφτει στόν ἴδιο θρῆνο παρακαλώντας τόν Θεό νά τόν βοηθήσει γρήγορα, γιατί τό πνεῦμα του, δηλαδή ἡ δύναμή του, τόν ἐγκαταλείπει, ὅπως εἶπε καί προηγουμένως. Ἔτσι καί τώρα λέγει: «Ταχύ εἰσάκουσόν μου, Κύριε. Ἐξέλιπε τό πνεῦμά μου» (στίχ. 7α). Τήν ζωή του ὁ ποιητής τήν ἐξαρτᾶ ἀπό τόν Θεό. Ἐάν ὁ Θεός «ἀποστρέψει τό πρόσωπόν του» ἀπό αὐτόν, ἐάν δηλαδή δέν εἰσακούσει τήν φωνή του, τότε «ὁμοιωθήσεται τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον» (στίχ. 7β). Τότε δηλαδή θά πεθάνει. Διότι εἶδαμε καί ἄλλοῦ (βλ. Ψαλμ. 87,5) ὅτι μέ τήν λέξη «λάκκο» ἡ Παλαιά Διαθήκη δηλώνει τόν τάφο, τόν Ἄδη.

Ἔτσι λοιπόν ὁ ποιητής μας παρακαλεῖ τόν Θεό νά τόν βοηθήσει γρήγορα, νά δείξει τό πρῶν κίολας τό ἔλεός Του! Γιατί σ’ αὐτόν ἐλπίζει παρακαλώντας. «Ἄκουστόν ποιησόν μοι – λέγει – τό πρῶν τό ἔλεός σου, ὅτι ἐπί σοί ἤλπισα» (στίχ. 8α). Καί ἄλλοῦ στό Ψαλτήριον (Ψαλμ. 3,6. 89,18) τό πρῶν παρουσιάζεται σάν χρόνος στόν ὁποῖο ἔρχεται ἡ θεία βοήθεια. Αὐτό πιθανόν νά γίνεται γιατί τό πρῶν ἀποδιώκεται τό σκοτάδι, τό ὁποῖο εἶναι εἰκόνα τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων.

Παρακάτω ὁμοίως ὁ ποιητής μας θά ζητήσῃ ἀπό τόν Θεό κάτι τό πολύ σοβαρό καί τό πολύ ὠραῖο. Θά ζητήσῃ ἀπό τόν Θεό νά τοῦ δείξει τό δρόμο πού πρέπει νά

βαδίζει, νά τόν φωτίσει δηλαδή ὁ Θεός νά ζήσει ἠθικό καί τέλειο βίο, ὥστε νά μήν ἀμαρτήσῃ πάλι καί νά περιπέσει σέ νέα δυστυχία. Λέγει: «Γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδόν ἐν ἧ πορεύσομαι ὅτι πρὸς σέ ἦρα τήν ψυχήν μου» (στίχ. 8β). Ἦδη μέ αὐτό πού λέγει ὁ ψαλμωδός στό Θεό ὑποδηλώνει ὅτι ἀμάρτησε καί γι' αὐτό τοῦ συνέβηκε ἡ δυστυχία στήν ὁποία εὐρίσκεται. Ἀλλά καί μέ αὐτό πού λέγει ὁ ποιητής ὑποδηλώνει καί τήν ἀδυναμία του. Γιατί, ἂν δέν τόν καθοδηγεῖ ὁ Θεός στόν δρόμο του, πάλι θά ἀμαρτήσῃ καί πάλι θά περιέλθῃ στήν ἴδια δυστυχία πού εὐρίσκεται τώρα. Γιατί ἤδη ὁ ψαλμωδός στήν ἀρχή τοῦ ψαλμοῦ του, μέ ἐκεῖνο πού εἶπε, «καί μή εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου» (στίχ. 2), ὑπεδήλωσε ὅτι ἀμάρτησε.

Ἀλλά πρῖν ὁ ποιητής μας ἀναπτύξῃ τό αἶτημα πού διατύπωσε στό Θεό, νά τοῦ γνωρίσει τό δρόμο Του, παρεμβάλλει τό αἶτημα πού τόν συνέχει, νά τόν σώσει δηλαδή ὁ Θεός ἀπό τήν ἀνάγκη στήν ὁποία εὐρίσκεται μέ τήν καταδίωξη τῶν ἐχθρῶν του. «Ἐξελοῦ μέ ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε - λέγει -, ὅτι πρὸς σέ κατέφυγον» (στίχ. 9). Τώρα ὅμως ὁ ποιητής ὁμιλεῖ περὶ «ἐχθρῶν» καί ὄχι μόνο περὶ ἑνός «ἐχθροῦ», ὅπως εἶπε στόν στίχ. 3.

Ἀλλά λέει τώρα περισσότερα γιά τό ὠραῖο του ἐκεῖνο αἶτημα πού διετύπωσε στόν στίχ. 8β. Τό αἶτημα νά τοῦ γνωρίσει ὁ Θεός τόν δρόμο, τόν ὁποῖο πρέπει νά βαδίσει, γιά νά μήν ἀμαρτήσῃ πιά. Τώρα ὁ ποιητής ζητάει ἀπό τό Θεό ὄχι ἀπλῶς νά τοῦ γνωρίσει τήν ὁδὸ πού πρέπει νά βαδίσει, ἀλλά καί νά τοῦ διδάξῃ νά ἐκπληρῶνῃ τό θέλημά Του, γιατί Αὐτός εἶναι ὁ Θεός του, στόν Ὅποιο πρέπει νά ὑπακούει. «Διδαξόν με - λέγει - τοῦ ποιεῖν τό θέλημά σου, ὅτι σύ εἶ ὁ Θεός μου» (στίχ. 10α). Τό νά εἶμαστε τοῦ Θεοῦ δέν σημαίνει ἀπλῶς νά δεχόμαστε ὅτι ὑπάρχει ἢ νά παραδεχόμαστε ὀρισμένες ἀλήθειες περὶ Αὐτοῦ, ἀλλά νά τηροῦμε τό ἅγιο θέλημά Του. Καί ὁ ποιητής μας αὐτό λέγει ἐδῶ στό Θεό: «Διδαξόν με τοῦ ποιεῖν τό θέλημά σου, ὅτι σύ εἶ ὁ Θεός μου»! Μόνος του ὁ ποιητής νιώθει τήν ἀδυναμία του, ὅτι δέν μπορεῖ νά τελεῖ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό καί παρακαλεῖ τό Θεό νά τοῦ δώσει τή δύναμή Του, τό «πνεῦμά του τό ἀγαθόν», τή Χάρη Του δηλαδή, γιά νά τόν ὀδηγεῖ στήν «εὐθειᾶ ὁδόν». «Τό πνεῦμά σου τό ἀγαθόν - παρακαλεῖ - ὀδηγήσει με ἐν γῆ εὐθεία» (στίχ. 10β). Τό ἴδιο λέγει καί ὁ ψαλμωδός τοῦ Ψαλμ. 50, ὅταν παρακαλεῖ τό Θεό λέγοντας: «Καί τό πνεῦμά σου τό ἅγιον μή ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ» (στίχ. 13β).

Τελειώνοντας ὁ ποιητής παρακαλεῖ πάλι τό Θεό νά τόν ἀφήσῃ νά ζήσει: «Ζήσεις με», λέγει. Μάλιστα δέ γιά τό αἶτημά του αὐτό ἐπικαλεῖται τό θεῖο ὄνομα: «Ἐνεκεν τοῦ ὀνοματός σου - λέγει -, Κύριε, ζήσεις με» (στίχ. 11α). Ἴσως, ὅπως λέγει ὁ Διδάσκαλος Βέλλας, ὁ ψαλμωδός μας στό ὄνομα τοῦ Θεοῦ «Γιαχβέ» νά βλέπει τήν ἔννοια τῆς εὐσπλαχνίας Του. Ἔτσι παρακαλεῖ λέγοντας νά τόν ἐξαγάγῃ ὁ Θεός ἀπό τήν θλίψη του γιά τήν εὐσπλαχνία Του: «Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐξάξεις ἐκ

θλίψεως τήν ψυχήν μου» (στίχ. 11β). Ἀλλά, εἶπαμε παραπάνω στήν ἐρμηνεία τοῦ ψαλμοῦ ὅτι ἡ λέξη «δικαιοσύνη» σημαίνει τήν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ.

Τελειώνοντας τό μικρό ἀλλά ὠραῖο ψαλμό του ὁ ποιητής μας ζητάει ἀπό τόν Θεό ὄχι μόνο τή δική του σωτηρία, ἀλλά καί τήν ἐξολόθρευση τῶν ἐχθρῶν του: «Ἐξολοθρεύσεις τούς ἐχθρούς μου». Καί τό λέγει μάλιστα ἀμέσως παρακάτω πιό ἔντονα: «Ἐξολοθρεύσεις τούς ἐχθρούς μου καί ἀπολεῖς πάντας τούς θλίβοντας τήν ψυχήν μου» (στίχ. 12). Ἄς μήν τόν παρεξηγήσουμε ἐμεῖς πού ἀκούσαμε τό κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, πού μάς λέγει νά ἀγαπᾶμε καί τούς ἐχθρούς μας ἀκόμη. Ὁ ποιητής μας δέν εἶχε ἀκούσει αὐτήν τήν ὑψηλή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μας.

Πηγή: agiazoni.gr